

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2012

Tereza Damiána JURÁKOVÁ

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra systematické teologie

Tereza Damiána Juráková

Mariologie služebníka Božího
P. Roberta Spiske

Bakalářská práce

Vedoucí práce: P. Th.D. PhDr. ThLic. Martin Štěpán Filip OP

Obor: Teologie a spiritualita zasvěceného života

OLOMOUC 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 27. dubna 2012

Tereza Damiána Juráková

Děkuji P. PhDr. Martinu Štěpánu Filipovi, OP, Th.D. za odborné vedení práce, cenné rady a podněty a opravdový zájem o zpracovávané téma. Dále děkuji svým spolusestrám z Wroclawské provincie za poskytnutí v mé práci užitých německých překladů kázání P. Roberta Spiske, a s nimi souvisejících informací. Panu Jiřímu Dvořáčkovi, paní Ludmile Fatěnové, paní Jindřišce Hubkové, paní Věře Kosíkové a paní Aleně Liškové děkuji za překlad německých textů kázání. Děkuji také všem ostatním, kteří mi při tvorbě bakalářské práce jakkoli pomohli.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 OSOBNOST ZAKLADATELE P. ROBERTA SPISKE.....	6
1.1 Život Roberta Spiske do chvíle kněžského svěcení.....	6
1.2 P. Robert Spiske jako duchovní pastýř.....	10
1.3 Proces beatifikace P. Roberta Spiske.....	13
2 VÝVOJ MARIOLOGIE DO DOBY PŮSOBENÍ P. ROBERTA SPISKE.....	15
2.1 Maria v Písmu.....	16
2.2 Vývoj mariologie od patristické doby do Efezského koncilu.....	21
2.3 Mariologie od Efezského koncilu do gregoriánské reformy.....	23
2.4 Vývoj mariologie od 11. století do Tridentského koncilu.....	25
2.5 Potridentská doba.....	26
2.6 Panna Maria pohledem II. vatikánského koncilu.....	27
3 OSOBA PANNY MARIE A MARIOLOGIE OBSAŽENÁ V KÁZÁNÍCH P. ROBERTA SPISKE.....	29
3.1 Chronologické uspořádání kázání P. Roberta Spiske.....	29
3.2 Obsah kázání P. Roberta Spiske.....	32
3.3 Panna Maria v Božím plánu pohledem P. Roberta Spiske.....	39
3.3.1 První etapa: Před Zvěstováním; Maria, završení Izraele.....	39
3.3.2 Druhá etapa: Maria, Matka Boha Vykupitele.....	42
3.3.3 Třetí etapa: Maria při vykupitelské oběti.....	43
3.3.4 Čtvrtá etapa: Od Kristovy smrti do konce Mariina pozemského života..	44
3.3.5 Pátá etapa: Mariino nanebevzetí, Panna Maria jako eschatologický předobraz církve.....	44
3.3.6 Šestá etapa: Druhý příchod Páně.....	47
ZÁVĚR.....	48
SEZNAM PRAMENŮ.....	49
SEZNAM LITERATURY.....	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	53
PŘÍLOHY.....	54

ÚVOD

S touhou po bližším poznání služebníka Božího P. Roberta Spiske, zakladatele Kongregace sester sv. Hedviky, do níž patřím, a povzbuzena putováním po místech, v nichž otec zakladatel působil, jsem si za téma své bakalářské práce zvolila pohled na Pannu Marii a vztah k ní, obsaženou v kázáních P. Spiske. Mým motivem výběru tématu byla také skutečnost, že jsme neměly do této doby v české provincii naší Kongregace k dispozici žádná kázání přeložená do českého jazyka. Tato práce se tedy stala hybným motorem pro získání českých překladů kázání otce Roberta, a tak také možností bližšího poznání jeho osobnosti a prohloubení vztahu k němu. Dalším motivem ke zpracování této práce byla touha poznat hlouběji Matku Marii a tím růst v důvěrném, dětinném vztahu k ní. Potřebnost četby mariánské literatury a samotných kázání otce Roberta ke zpracování bakalářské práce byla k naplňování této touhy výbornou příležitostí.

Cílem práce je poskytnout sestřám české provincie a všem, kdo ji budou číst, bližší vhled na mariánskou úctu P. Roberta Spiske. V první kapitole této práce předkládám stručný nástin životopisu a osobnosti otce Roberta (v příloze připojuji několik fotografií). Protože jeho zamyšlení nad životem Panny Marie a jejím místem v dějinách spásy obsažená v jeho kázáních nemohou být ucelenou mariologií, proto druhou kapitolu práce bude tvořit nástin systematické mariologie, především v jejím dějinném vývoji, zpracované podle Reného Laurentina. Třetí kapitola obsahuje chronologické zařazení čtrnácti vybraných kázání P. Spiske, jejich stručný obsah a uspořádání myšlenek o Panně Marii právě podle tzv. etap systematické mariologie Reného Laurentina.

1 OSOBNOST ZAKLADATELE P. ROBERTA SPISKE

Tato kapitola je jen stručným nástinem velmi bohatých životních událostí P. Roberta Spiske. Snažila jsem se zde zachytit především ty životní okamžiky Otce Roberta, které se nepochybně promítaly do jeho kazatelské a pastorační služby.¹

Z důvodu zaměření a rozsahu celé bakalářské práce jsem také podrobně nepopisovala jednotlivé etapy a současný vývoj procesu blahořečení P. Roberta Spiske.

1.1 Život Roberta Spiske do chvíle kněžského svěcení

Robert Spiske² se narodil 29. ledna 1821 v Leśnici u Wrocławu. Dne 1. února téhož roku přijal ve farním kostele sv. Hedviky svátost křtu, při němž dostal jména Josef Antonín Robert.³ I přes mnohé existenční starosti celé rodiny prožil malý Robert šťastné první roky života. Na mnohé události z dob dětství vzpomíná sám P. Robert Spiske ve svém životopise napsaném před vstupem do kněžského semináře.⁴

Těžké poválečné poměry⁵ po roce 1800 donutily jeho otce Antonína Spiske opustit svůj domov v Broumově v Čechách a vyučit se ševcovskému řemeslu

---

¹ Nynější nejpodrobnější životopisný pramen o P. Robertu Spiske použitý pro první kapitulu této práce: SÜSENBEKOVÁ, MARIE FRANTIŠKA. *Stručný nástin dějin Kongregace sester sv. Hedviky v českých zemích*. Bakalářská práce obhájená na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci r. 2005. 223 s. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

² Fotografie vztahující se k jeho osobě, činnosti, místům, kde žil a působil, o kterých bude řeč v první kapitole, viz příloha 1.

³ Srov. SWASTEK, JÓZEF. *Sluga Boży Ksądz Pralat Józef Antoni Robert Spiske [Služebník Boží kněz prelát Josef Antonín Robert Spiske]*. Wrocław : PoliFot, 2003. 296 s. ISBN 83-915790-3-4 (dále jen SWASTEK, J., *SB Robert Spiske*), s. 68. SCHWETER, JÓZEF. *Historia Zgromadzenia Siostr Świętej Jadwigi [Historie Kongregace sester sv. Hedviky]*. Přel. Paweł Spałek. Wrocław : Signum, 1998. 560 s. Přel. z: Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig. ISBN 83-85631-72-0 (dále jen SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*), s. 17 udává datum křtu 2. února 1821.

⁴ Text zmíněného životopisu in: WITTIG, JÓZEF. *Apostoł miłosierdzia : Robert Spiske i jego dzieło [Apoštol charity : Robert Spiske a jeho dílo]*. Přel. Ryszard Borowik. Wrocław : PoliFot, 1999. 136 s. Přel. z: Ein Apostel des Karitas Domherr Robert Spiske und sein Werk. ISBN 83-907235-5-7 (dále jen WITTIG, J. *Apostoł miłosierdzia...*), s. 14–27. Dále in: SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 17–24.

⁵ V důsledku prvního (1772) a zvláště druhého (1793) dělení Polska se Broumovsko stalo zcela pohraničním územím (výběžkem) vůči Prusku, které mimochodem také po roce 1793 získalo území kolem Wrocławu a téměř celé Kladsko. Teritoriální determinovanost pohraničí nutně ovlivnila životní podmínky místních obyvatel, zvláště v možnostech zajištění živobytí.

ve Slezsku. Usadil se v Leśnici, kde se 6. listopadu 1810 oženil s Teklou Hermann, dcerou ředitele školy při kostele sv. Mikuláše ve Wroclawi. Bůh požehnal jejich manželství darem čtyř dětí: Augustinou (1811 – 1887), Stefanem (1816 – 1892), Robertem (1821 – 1888) a Julianou (1826 – 1890).

Dům rodiny Spiske naplňovala hluboká zbožnost. Jak daleko sahaly Robertovy vzpomínky, nepamatoval si ani jediné ráno či večer bez společné modlitby. Jakmile malý Robert sotva dosáhl na oltář, denně chodil do kostela, aby ministroval při mši svaté. Brzy pocítil lásku ke kněžskému povolání a velkou touhu po něm. Tehdy si zařídil malý pokojík jako kapli a s dětskou prostotou v ní napodoboval kněze, jak slouží mši svatou. Odtud také ráno a večer stoupala do nebe jeho modlitba, ve které nikdy nechyběla prosba: „Dopřej mi, Pane, abych se mohl stát knězem.“⁶ Také kázal z hrušně v zahradě. Jeho posluchačkami byly obvykle jeho sestry.⁷

Do svých šesti let byl Robert formován příkladem svého otce. Poté začal docházet do obecné katolické školy v Leśnici. V té době celá rodina zakoušela chudobu. Přesto Robert s pohnutím vzpomínal na uplynulá léta v rodném domě a označil je za nejkrásnější roky svého života. Odtud, jak tvrdil, si odnesl hlubokou víru, sílu, vůli, ducha oběti, důvěru v Boha a lásku ke kříži.⁸

Po ukončení obecné školy neměl Robert před sebou žádnou šanci na další vzdělání. Tehdy přišla neočekávaně pomoc ze strany kanovníka Dr. Davida Krügera, oblíbeného kazatele a katechety katedrální školy, který nadanému Robertovi dopomohl ke studiu na této škole (1830 – 1834).⁹ Po smrti tohoto dobrodince (1834) se Robertova materiální situace velmi zhoršila. Robert se však přes mnohé překážky nedal odvést od svých záměrů, naopak jeho touha po kněžství stále více sílila. Bez jakékoli pomoci od nejbližších (rodiče byli chudí a jeho příbuzní se od něj odvrátili), zato pln vnitřní důvěry, trval na svém rozhodnutí. S nadějí na stipendium čtrnáctiletý Robert nastoupil v důvěře 27. září 1835 do tamního katolického Gymnázia sv. Matěje.¹⁰

V této době se ho ujal sám katedrální děkan Dr. Jan Schoepe, který se dověděl o jeho nelehké situaci a o jeho záměrech, a s vřelou srdečností mu řekl: „Chci ti být

---

⁶ Srov. WITTIG, J. *Apostol miłosierdzia...*, s. 17.

⁷ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 69.

⁸ Srov. tamtéž s. 69.

⁹ Srov. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 19.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 20.

otcem. Budeš bydlet u mne a pod mým dohledem budeš studovat!“¹¹ Tak se mohl Robert bez větších starostí věnovat studiu. V tomto čase si oblíbil tichý, skromný život v ústraní. Když Robert navštěvoval třetí ročník gymnázia, jeho duchovní otec P. Schoepe náhle zemřel. Zdálo, že smrt P. Schoepe je koncem jeho tužeb po kněžství. Ve svém životopise Robert napsal:

Tehdy se mi zdálo, že skrze smrt tohoto ctihodného muže mě nebe chtělo zadržet před vykonáním mého záměru. Ale nebe mě chtělo jenom poučit, abych nestavěl příliš na lidech, pouze na Bohu, který si vybírá slabé, neschopné a smrtelné lidi. Moji dobří učitelé z gymnázia, zvláště učitel náboženství P. Stenzel, se zasloužili o to, že jsem byl přijat do konviktu. Ztratil jsem však duchovní podporu, o kterou jsem se mohl opřít při všech mých činnostech. Sama vzpomínka na tuto podporu mě mohla uchránit před hříchem a povzbudit k dobrému. Člověk je totiž bytost, která stále potřebuje povzbuzovat. Já jsem ale ztratil motivaci k práci. Pán mě však neopustil.¹²

Jako mnozí mladí lidé, tak i Robert Spiske začal v době studia prožívat těžkosti v životě víry. Nadměrná četba pohanských klasiků, půvab řecké a římské mytologie jej natolik uchvátila, že téměř ztratil víru. Kněžský ideál mu zůstal na nějaký čas zacloněn. Sám vyznal:

V důsledku nepřiměřeného studia starověkých pohanských klasiků jsem skoro úplně ztratil víru. Kdyby mi byla pouze věc rozumu a ne také srdce, byl bych ztracen. Nic se mi nezdálo krásnější a šlechetnější než řecký a pohanský starověk. Mytologie měla v sobě něco tak přitahujícího, že jsem se nejednou opovážil zabývat se jí i v kostele.

Přesto přišla chvíle, kdy jsem poznal svou chybu a v modlitbě se vrátil do Boží náruče. Dlouhý byl však čas, který jsem musel věnovat světským naukám a krátký na zbožné nauky, takže jsem stále pochyboval a chyboval. Přitahovala mě jediné krása, dobro jsem však velmi obdivoval.

Z tohoto vnitřního zmatku mě vytrhly (Bohu buď chvála) knížky Ludvíka z Granady¹³ - Vedení duše a Geraldina. Ony mě vytrhly z hloupých snů, pomohly mi ke změně názorů a umocnily je. Tak mě Pán nikdy úplně neopustil.

Jakmile jsem se dostal z těchto vnitřních pokušení, hned se dostavila vnější, neméně nebezpečná. Ta mě chtěla zastavit v mém snažení. Když jeden můj příbuzný, jinak velmi bohatý člověk, viděl, jak jsem úspěšně a s dobrým výsledkem ukončil gymnázium, snažil se mě přimět k tomu, abych studoval všechno jiné kromě teologie, a slíbil, že se o mě postará. Naléhali na mě ze všech stran. Čekali na mé rozhodnutí. Musím bohužel přiznat, že byly momenty, ve kterých jsem byl zcela nerozhodný.

---

¹¹ Tamtéž, s. 20.

¹² Neautorizovaný překlad autobiografického spisu P. Roberta Spiske. Strojopis. 12. s. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

¹³ Ludvík z Granady (Luis de Granada, † 1588) vynikal jako duchovní spisovatel mezi španělskými dominikány šestnáctého století. Pro své učení se dostal do sporu se španělskou inkvizicí, ale na Tridentském koncilu získal pro svou nauku schválení. V roce 1562 mu byl udělen titul Magistr posvátné teologie. Srov. AUMANN, JORDAN. *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. Přel. Milada Mikulicová. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2000. 261 s. Přel. z angl. orig. Christian Spirituality in the Catholic Tradition. ISBN 80-7184-928-6, s. 187 – 188.

Pán mě však ani tentokrát neopustil. Stále se o mě staral, byl jsem chráněn, když se ode mne všichni lidé odvrátili a já zůstal sám. Pomáhal mi, když mě potkala největší neštěstí. Měl bych Ho opustit teď, kdy se přede mnou otevírala lepší budoucnost přinášející méně starostí? Tato myšlenka a velká naděje, která ve mně přemáhala různé nejistoty v teologických problémech, mi pomohly zvítězit nad pokušeními a s nimi spojeným trápením.¹⁴

Po maturitě se odebral na jeden statek u Wroclawi, kde čtyři týdny ve dne a částečně i v noci bděl u lůžka nemocného člověka, který vykonal mnoho dobrého pro svět, s nímž se nyní loučil. Mladého Roberta přítomnost u tohoto nemocného mnohému naučila. Poznal zde důležitost, význam a potřebnost služby druhým a zachraňování jejich duší.¹⁵

V letech 1843 – 1846 Robert studoval na wroclawské univerzitě teologii a filosofii. Zároveň byl pomocným vychovatelem gymnaziální mládeže, což mu umožnilo i nadále bydlet v konviktu.¹⁶

Dne 5. října 1846 vstoupil Robert do arcibiskupského kněžského semináře ve Wroclawi.¹⁷ Celou duší se oddal prakticko-asketické přípravě k duchovnímu stavu.

Dne 13. června 1847 přijal Robert Spiske od wroclawského arcibiskupa¹⁸ knížete Melchiora von Diepenbrocka¹⁹ v kostele sv. Kříže ve Wroclawi jáhenské a 18. června 1847 kněžské svěcení. Děkovnou primiční mši svatou sloužil P. Spiske v neděli 27. června 1847 ve svém rodišti ve farním kostele sv. Hedviky.²⁰

---

¹⁴ Neautorizovaný překlad autobiografického spisu P. Roberta Spiske. Strojopis. 12. s. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

¹⁵ Srov. WITTIG, J. *Apostol miłosierdzia...*, s. 26.

¹⁶ Srov. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 22.

¹⁷ Srov., tamtéž, s. 25.

¹⁸ Wroclawský biskup užíval od roku 1821 titul „biskup-kníže“ („Fürst-bischof“), až od roku 1930 byl udělen titul arcibiskupa a metropolitů a wroclawské biskupství bylo prohlášeno za arcibiskupství. Titul arcibiskup je užíván vzhledem k praktické náplni pravomocí knížete-biskupa v analogii k dnešnímu právnímu stavu dle CIC 1983 a také v analogii k právní situaci CIC 1917.

¹⁹ Melchior von Diepenbrock: * 9. 1. 1789 v Bocholt ve Westfálsku, † 20. 1. 1853 na zámku Johannesberg (dnešní Jeseník). Studoval pod vedením nejvýznamnějšího německého teologa začátku 19. stol. J. M. Sailera a po studiích se stal jeho sekretářem. V roce 1823 byl vysvěcen na kněze, 1842 – 1844 byl generálním vikářem v Regensburgu (Řezno). R. 1845 jmenován arcibiskupem ve Wroclawi, v nejtěžších sociálních a náboženských podmínkách rozvíjel pozeňnané znovuoživení církevního smýšlení v prostředí uvnitř církve vedené agitace pro „německý katolicismus“ (protestantským pruským státem podporované hnutí, jehož byla Wroclaw centrem, a které chtělo nadřadit národnostní sebevědomí nad univerzalitu římského papeže, což se později zhoubně projevilo v odmítnutí prvního vatikánského koncilu s článkem víry o neomylnosti papeže a nakonec vyvrcholilo vznikem rozkolnické starokatolické církve). 20. 9. 1850 byl jmenován kardinálem. Srov. BUCHBERGER, MICHAEL. (ed). *Kirchenlexikon für Theologie und Kirche [Lexikon teologie a církve] 1 – 11*. 2. vyd. Freiburg im Breisgau : Verlag Herder Freiburg, 1959, ISBN 3-451-20756-7. Díl 3, 1343 s., s. 379.

²⁰ Srov. WITTIG, J. *Apostol miłosierdzia...*, s. 38.

1.2 P. Robert Spiske jako duchovní pastýř

Hned po kněžském svěcení byl jmenován seniorem (vychovatelem) alumnátu²¹ na rok 1847/48.²² Otec Robert své povinnosti vychovatele neomezoval jen na modlitbu breviáře a nácviky církevních, zvláště chrámových, ceremonií s kleriky, ale cítil se také být zavázán svým vlastním příkladem rozvíjet jejich morální život a vést je k práci na osobním růstu v duchovním životě.

S velkým západem se otec Robert vrhl do apoštolské práce. Jedním z pilířů jeho apoštolátu bylo hlásání Božího slova. Jeho kázání někdy trvala celé hodiny. Nebyly to však pouhé přednášky. V kázáních oslovoval celou svou osobností. Neužíval vyumělkovaných řečí, ale nejjednoduššími slovy a zcela prostými přirovnáními o pravdách víry zapaloval lidská srdce. Boží slovo hlásal nejen lidem věřícím, ale s ještě větší láskou přiváděl do církve nekatolíky.²³ Jednou z příčin úspěšnosti jeho kázání byla modlitba a přísná askeze, zvláště posty. Každé kázání měl vždy důkladně připravené.²⁴

Když byli 17. června 1848 klerici wroclawského alumnátu vysvěceni na kněze, ukončil se úřad P. Spiske jako seniora (vychovatele) alumnátu. Dne 20. června 1848 byl ustanoven kaplanem ve farnosti Nejsvětější Panny Marie „na Písku“ ve Wroclawi.²⁵ Zde působil do 2. září 1851, kdy byl jmenován administrátorem osiřelé farnosti sv. Michala a Všech svatých v severní části Wroclawi.²⁶

Od 18. ledna 1852 se otec Robert vrátil jako kurátor do farnosti Nejsvětější Panny Marie na Písku, kde v té době působil jako farář jeho o půl roku starší přítel, docent univerzity P. Josef Wick²⁷. Věřící vycítili, že jejich duchovní pastýři jsou velcí přátelé.

---

²¹ Alumnát = zde domov, ve kterém se studenti připravují na jáhenské, popř. kněžské svěcení.

²² Srov. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 28.

²³ Srov. NIEDZIELA, GAUDENCJA. *Historia siostr św. Jadwigi [Historie sester sv. Hedviky]*. In NIEDZIELA, GAUDENCJA. (ed). *W służbie kościoła : 125 lat Siostr św. Jadwigi [Ve službě církve : 125 let sester sv. Hedviky]*. 1. vyd. Wrocław : Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986, (dále jen NIEDZIELA, G. *Historia siostr św. Jadwigi*. In NIEDZIELA, G. (ed). *W służbie kościoła...*), s. 112.

²⁴ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 108.

²⁵ Srov. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 28. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 89.

²⁶ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 91. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 29.

²⁷ Josef Lorenz Wick: * 27. 8. 1820 v Mellenthin v bývalém západním Prusku, † 9. 2. 1903 ve Wroclawi. R. 1845 byl vysvěcen na kněze, v letech 1847 – 1850 byl soukromým docentem církevních dějin ve Wroclawi. V letech 1852 – 1872 byl farářem v kostele Nejsvětější Panny Marie „na Písku“ ve Wroclawi, poté dómským kanovníkem, 1874 – 1881 dómským kazatelem. 1848 založil ve Wroclawi a následně v celém Slezsku Centrální katolický spolek (nazývaný podle papeže Pia IX. „Piův spolek“),

Jejich přátelská srdečnost měla vliv na probouzení nových kněžských povolání a na návštěvnost věřících v této wroclawské mariánské svatyni.

P. Spiske svému příteli a faráři ochotně pomáhal nejprve se založením a vedením organizací Svazku katolického Východu, Katolické knihovny ve Wroclawi, Katolického řemeslnického spolku, spolku sv. Vincence a internátu pro děti. Poté se přistoupilo k organizování spolků katolických žen. První spolky žen vznikly při farnosti sv. Michala a při kostele Nejsvětější Panny Marie „na Písku“ v roce 1848. Vedení posledního svěřil P. Wick kurátorovi Robertovi Spiske. Z této nové práce, do níž se P. Robert pustil v pokoře a poslušnosti, povstalo v roce 1859 jeho životní dílo – Kongregace sester sv. Hedviky.²⁸

Současně byl P. Robert činný v duchovní správě ve své farnosti. S velkým západem se věnoval výuce náboženství ve škole. Uvědomoval si však, že samotná výuka náboženství, ani příprava ke svátostem, nestačí k vyřešení bolestné situace dětí a mládeže. S otcovskou láskou k sobě přitahoval děti, které již dokončily školní docházku, a dále je vyučoval náboženství. Chlapce se snažil umístit u dobrých mistrů a chudé studenty, kteří toužili po kněžství, podporoval a pomáhal jim k dosažení jejich touhy. Tak měl možnost odvděčit se za to, co sám dostal v době svých studií.²⁹

Nejvíce bylo otci Robertovi líto sirotků a bezradných vdov. Lidská nouze jej vedla k velké lásce. Skrze svá strhující kázání se stal apoštolem lásky k bližním. Byl si však vědom toho, že ani nejkrásnější slova, kázání a promluvy nezastoupí skutky milosrdenství. Proto sám materiálně pomáhal nejchudším rodinám. Jeho zvláštní starost o děti a mládež dosvědčuje i to, že nejednou do svého domu přijal děti z ulice a staral se o ně, dokud nenalezl zodpovědné rodiny, které by je přijaly. Brzy byl otec Robert nazýván apoštolem chudých.³⁰

---

který sdružoval mnohé dříve založené sociální a charitativní spolky a organizace Slezska. Ustanovil také katolickou organizaci žen, ze které brzy poté vznikla Kongregace sester sv. Hedviky. Má veliké zásluhy na tom, že se slezští katolíci po kulturním boji mohli opět účastnit oficiálního života pruské společnosti. Srv. *LThK 10*, 1447 s., s. 1091.

²⁸ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 94 – 96.

²⁹ Srov. NIEDZIELA, GAUDENCJA. *Historia sióstr św. Jadwigi* [Historie sester sv. Hedviky]. In NIEDZIELA, GAUDENCJA. (ed). *W służbie kościoła : 125 lat Sióstr św. Jadwigi [Ve službě církve : 125 let sester sv. Hedviky]*. 1. vyd. Wrocław : Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986, (dále jen NIEDZIELA, G. *Historia sióstr św. Jadwigi*. In NIEDZIELA, G. (ed). *W służbie kościoła...*), s. 114.

³⁰ Srov. KLUZ, WŁADYSŁAW. *Apostoł Wrocławia : Ksiądz Robert Spiske [Apoštol Wwrocławia : kněz Robert Spiske]*. 2. vyd. Wrocław : PoliFot, 1998. 56 s. ISBN 83-907235-2-2 (dále jen KLUZ, W. *Apostoł Wrocławia...*), s. 25 - 26.

Dne 8. ledna 1859 papež Pius IX., který P. Roberta Spiske osobně znal z jednání o založení kongregace, jmenoval jej svým tajným prelátem.³¹

Dne 4. února 1864 nastoupil P. Spiske jako farář do farnosti sv. Stanislava, Václava a Doroty ve Wroclawi, kde si v krátkém čase získal úctu vznešených i prostých. Tak jako na dřívějších místech i zde vyhledával otec Robert samotu a ticho. Sloužily mu k soustředění pro kontemplaci, ve které byl opravdovým mistrem. Zároveň však dokázal být milým a radostným společníkem při farních setkáních.³²

Doba působení P. Roberta Spiske u sv. Doroty připadá na čas plný utrpení, šlo o období kulturního boje (1870 – 1887).³³

V roce 1875 jmenoval arcibiskup Heinrich Förster († 20. 10. 1881) P. Spiske děkanem wroclawským a svěřil mu vedení wroclawských kněží v důvěře, že jim a věřícím bude pevnou a trvalou oporou.³⁴

Otec Robert žil v naději, že již do konce svého života zůstane farářem u sv. Doroty. Dne 28. června 1883 jej však nový biskup Robert III. Herzog (1882 – 1886) uvolnil z této farnosti a jmenoval jej kapitulním kanovníkem wroclawské katedrální kapituly sv. Jana Křtitele. Dne 9. července téhož roku byl jmenován katedrálním kazatelem a rádcem generálního vikáře.³⁵

Po roce 1883 se staly trvalými místy kněžské činnosti P. Spiske výuka ve škole a především zpovědnice. Byl přísným, ale přesto velmi oblíbeným a vyhledávaným zpovědníkem. Penitenty vedl k důslednému růstu v duchovním životě.³⁶

Ke konci života začal mít P. Robert zdravotní potíže. Třikrát prodělal těžké záchvaty mozkové mrtvice, a to právě tam, kde byl nejraději – ve škole, na kazatelně a ve zpovědnici. Tyto situace považoval za jasné znamení blížící se smrti. V té době se

---

³¹ Srov. NIEDZIELA, G. Historia siostr św. Jadwigi. In NIEDZIELA, G. (ed). *W służbie kościoła...*, s. 114. Tento jmenovací dekret je uložen v archivu Kongregace sester sv. Hedviky ve Wroclawi.

³² Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 98 – 99.

³³ Bylo to období podrobení katolické církve protestantské pruské vládě, která se snažila vytvořit národnostní církev odtržené od Říma, aby je tak mohla lépe ovládat. V roce 1876 byl uzavřen alumnát, v roce 1884 bylo ve wroclawské diecézi 229 farností bez kněze. Srv. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 102 – 103.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 102 – 103.

³⁵ Srov. tamtéž, s. 103 – 104.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 108.

ještě více prohloubila jeho láska k Bohu a bližním.³⁷ Ani přes zdravotní potíže neustoupil ze svého asketického způsobu života ani ze zachovávání přísných postů.³⁸

Dne 5. března 1888 otec Robert s hlubokou zbožností sloužil mši svatou, zpovídal a účastnil se zasedání kapituly. Večer, během modlitby breviáře, dostal v přítomnosti svého spolubratra P. Jana Mortimera von Montbach čtvrtý, poslední záchvat mozkové mrtvice. Přijal rozhršení svého přivolaného zpovědníka kanovníka Ferdinanda Probsta a odevzdal svou duši do rukou Stvořitele.³⁹ Smrt jej zastihla náhle, ale bdělého a připraveného. Na jeho zesnulé tváři byl vidět pokoj.

Celá katolická Wroclaw oplakávala svého zemřelého kněze. Jakmile utichl jeho hlas, v duších lidí se znovu probudilo vše, k čemu je milovaný kněz vedl. Na pohřeb, který se konal 8. března 1888, přišli lidé všech stavů a každého věku. Tělesné ostatky P. Roberta Spiske byly uloženy do podzemní hrobky wroclawské katedrály pod kaplí Zmrtvýchvstání Páně.⁴⁰

1.3 Proces beatifikace P. Roberta Spiske

V den 96. výročí úmrtí, dne 5. března 1984, byly na podnět sester sv. Hedviky ostatky P. Roberta Spiske slavnostně přeneseny z katedrály do kostela mateřince sester sv. Hedviky ve Wroclawi.⁴¹ Od té doby se u jeho hrobu zastavují k modlitbě nejen sestry, ale také mnozí příchozí, aby na jeho přimluvu obdrželi potřebné milosti od Boha.

Dne 5. března 1993 kardinál Henrik Gulbinowicz, arcibiskup wroclawský, slavnostně zahájil beatifikační proces P. Roberta Spiske na diecézním stupni

---

³⁷ Srov. NIEDZIELA, G. Historia sióstr św. Jadwigi. In NIEDZIELA, G. (ed). *W służbie kościoła...*, s. 116.

³⁸ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 251.

³⁹ Srov. SCHWETER, J. *Historia Zgromadzenia...*, s. 34.

⁴⁰ Srov. NIEDZIELA, G. Historia sióstr św. Jadwigi. In NIEDZIELA, G. (ed). *W służbie kościoła...*, s. 118.

⁴¹ Srov. MACHAŁ, MICHAŁ. Proces beatyfikacyjny slугy Božego ks. Roberta Spiskego [Beatifikační proces slугy Božého Roberta Spiskeho]. In MARYŃSKI, ROMAN. KUCHARSKA, WERONIKA. (ed.) *Usłyszał głos Pana : Sympozjum z okazji 110. rocznicy śmierci założyciela Zgromadzenia Sióstr Św. Jadwigi, Slугy Božego, ks. Pralata Roberta Spiskego [Uslyšel hlas Pána : Symposium u příležitosti 110. výročí úmrtí zakladatele Kongregace sester sv. Hedviky, Služebníka Božého, preláta P. Roberta Spiskeho]*. Wroclaw : PoliFot, 1998. ISBN 83-907235-6-5 (dále jen MACHAŁ, M., Proces beatyfikacyjny...), s. 61.

v přítomnosti generální představené Kongregace sester sv. Hedviky Matky Michaely Andörfer a sester sv. Hedviky.⁴²

Dne 2. února 1995 udělila Kongregace pro svatořečení potřebné „Nihil obstat“ (souhlas k beatifikačnímu procesu) a tomuto řízení dala název: „Vratislaviens. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei ROBERTI SPISKE Sacerdotis Dioecese Fundatoris Congregationis Sororum Sanctae Hedvigis.“ [Wrocław. Blahořečení a svatořečení kněze wrocławské diecéze Služebníka Božího Roberta Spiske zakladatele Kongregace sester sv. Hedviky]. Od té doby náleží P. Robertovi titul Služebník Boží.⁴³

V den 136. výročí založení Kongregace sester sv. Hedviky, 14. června 1995, bylo na prosbu postulátora Dr. Michala Machala, podle přípisu („supplex libellus“ [listina pokorné prosby]) ze dne 8. června 1994, zahájeno kanonické vyšetřování týkající se života a činnosti kněze Roberta Spiske, zemřelého v pověsti svatosti.

Dne 17. ledna 2009 papež Benedikt XVI. při audienci Mons. Angelu Amatovi, prefektovi Kongregace pro blahořečení a svatořečení, schválil, aby bylo zveřejněno 10 nových dekretů o kandidátech na blahořečení: pět potvrzujících zázrak na přímmluvu kandidáta, pět dosvědčujících jejich hrdinské ctnosti. Mezi pěti jmény kandidátů na blahořečení, dosvědčujících jejich hrdinské ctnosti, je k velké radosti sester sv. Hedviky zařazeno i jméno jejich otce zakladatele.

---

⁴² Srov. KLUZ, W. *Apostol Wrocławia...*, s. 50.

⁴³ Srov. MACHAL, M. *Proces beatyfikacyjny...*, s. 62 - 63.

2 VÝVOJ MARIOLOGIE DO DOBY PŮSOBENÍ

P. ROBERTA SPISKE

V této kapitole se vydáme po stopách vývoje poznávání osobnosti Panny Marie a jejího místa v dějinách spásy. Budeme sledovat, jak se rozvíjela mariánská úcta v životech křesťanů a jak se vyvíjela mariologie v nauce církve. Pokusím se zachytit, co do této roviny života církve vnesly různorodé postoje vlivných osobností dané doby zachycené v jejich spisech a jak na tyto skutečnosti reagoval, jaké stanovisko zaujímal učitelský úřad církve. Své putování začneme v období Božího zjevení v Písmu. Přes tichou, skrytou přítomnost Panny Marie v prvním období nahlédneme do váhání i vyjasňování, bojů a hledání pravdy v tehdy palčivých otázkách patristické doby. Čtyřmi staletími vývoje mariologie doputujeme do doby Efezského koncilu a poté přejdeme až do nového tisíciletí. Po období poměrného klidu nás jistě nepřekvapí doba rozšiřování obzorů a změn. Ve sledování vývoje mariánské teologie nemineme ani dobu úpadku, jež nás přivede až k Tridentskému koncilu. Potridentská doba bude pro naše putování nejdůležitější, protože nejvíce ovlivnila mariánskou úctu P. Roberta Spiske. Abychom však naše putování neukončili kousek před cílem, věnujeme na posledním úseku naší cesty letmou pozornost mariánskému učení II. vatikánského koncilu – naší současnosti. Hlavním průvodcem nám bude Laurentinovo „Pojednání o Panně Marii.“⁴⁴

---

⁴⁴ LAURENTIN, RENÉ. *Pojednání o Panně Marii*. Přel. Markéta Štěpánková. 1. vyd. Praha : Krystal OP, Karmelitánské nakladatelství, 2005. 200s. Přel. z: Court Traité de Théologie Marsale. ISBN 80-85929-76-7 (Krystal OP), ISBN 80-7192-728-7 (Karmelitánské nakladatelství) (dále jen LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*).

2.1 Maria v Písmu

Písmo svaté, ač je Panna Maria tak významnou postavou dějin spásy, nám co do kvantity celkového obsahu Písma, nepřináší tolik zpráv, kolik bychom očekávali a toužili mít. Na žádném místě Písma nečteme o konkrétním popisu její osoby. Mariina osobnost je nenápadně skryta mezi řádky biblických knih Nového zákona⁴⁵ a skrze novozákonní zpětný pohled, také v některých knihách Starého zákona. Co do četnosti zmínek, hovoří však NZ, po apoštolu Petrovi, o Marii, Matce Ježíšově, nejčastěji (samozřejmě, pomineme-li postavu Ježíše Krista).⁴⁶ Starý zákon⁴⁷ o Panně Marii hovoří skrytě, náznakově, a přesto nabízí pro mariologii texty zásadní důležitosti, např.: nepřátelství mezi hadem a ženou (Gn 3,15)⁴⁸, znamení Achazovi (Iz 7,14) nebo zaslíbení Mesiáše (Mich 5,2). Jakmile vzájemně propojíme tyto starozákonní texty s novozákonními, které přímo vypovídají o Panně Marii, pak se nám s každým veršem těchto textů odkryje na první pohled netušený význam. Jednotlivé významy vět se pak nejen sčítají, ale také vzájemně potvrzují a násobí, jako bychom poslouchali krásnou skladbu orchestru, v níž naleznou jednotlivé nástroje smysl tehdy, když se spojí s ostatními.⁴⁹

Žádný evangelista ani apoštol nemluví o Panně Marii, aniž by nebyla ve spojitosti s nějakou důležitou událostí Ježíšova života: např. Ježíšovo narození (Mt 1,18; Lk 2,4-7), obětování v chrámě (Lk 2,33-35), svatba v Káni (Jan 2,3-5), Maria pod křížem (Jan 19,26-27), či při poslání rodící se církve: např. společná modlitba (Sk 1,14), Petrova řeč (Sk 1,14-15), Letnice (Sk 2,1). Konkrétní zpráva, kterou Písmo v NZ o Marii přináší, se týká jejího poslání (např. Mt 1-2; Mk 3,31-35; Lk 1-2; Jan 19,25-27).

Nyní se více zaměříme na důležité texty NZ, ze kterých vyrůstala nauka církve o Panně Marii. První, a pravděpodobně nejstarší text o Matce Božího Syna, s důrazem

---

⁴⁵ Dále jen NZ.

⁴⁶ Srov. POSPÍŠIL, CTIRAD VÁCLAV. *Stručný nástin biblické mariologie*. Skriptum pro studenty Cyrilomet, teol. Fak. Univ. Palackého v Olomouci. 59. s. Cit. s laskavým svolením autora. Osobně získáno, (dále jen POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*), s. 1.

⁴⁷ Dále jen SZ.

⁴⁸ Veškeré úryvky z Písma svatého v této kapitole cituji z českého ekumenického překladu Bible. 8. vyd. Praha : Česká biblická společnost, 2001. 1816 s. ISBN 80-85810-29-8.

⁴⁹ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 17.

na lidské narození Božího Syna a také přijetí nás lidí za adoptivní Boží syny a dcery,⁵⁰ nalezneme v Pavlově listě Galat'ánům:

Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče. (Gal 4,4-6)⁵¹

Tento úryvek se stal výchozím textem pro úvahy o Panně Marii na II. vatikánském koncilu. Jan Pavel II. shrnul ve své encyklice *Redemptoris Mater* teologický obsah Pavlových slov Galat'ánům takto: „apoštolova slova oslavují jedinou společnou chválou lásku Otce, poslání Syna, darování Ducha, Ženu, z které se narodil Vykupitel, a naše božské synovství, a to v tajemství plnosti času.“⁵²

Na této nekonkrétní Pavlově zmínce o Panně Marii, Matce Ježíše Krista, můžeme vnímat směr radostné zvěsti Písma. Bůh si v dějinách spásy volí služebníky a služebnice, aby svůj plán spásy sdílel s námi, slabými lidmi, a tak zjevil svou slávu, abychom se my sami stali nástroji Božího oslavení.

Markovo evangelium se přímo o „Ježíšově matce“ zmiňuje ve dvou úryvcích (Mk 3,31-35⁵³; 6,1-6). Tyto ale očividně Mariině osobnosti a její úloze na důležitosti spíše ubírají, jakoby ji lidsky shazují, než oceňují. Vztahy zde působí chladně, až odmítavě.⁵⁴ První text vypráví o tom, jak Maria a další příbuzní přichází k domu, ve kterém Ježíš učí a volají jej k sobě, Ježíš ale reaguje dost překvapivě: „Kdo je má matka a moji bratři?“ Rozhlédl se po těch, kteří seděli v kruhu kolem něho, a řekl: ‘Hle, moje matka a moji bratři! Kdo činí vůli Boží, to je můj bratr, má sestra i matka.’“ (Mk 3,33-35) Ve druhém textu je Mariino poslání nedoceněno, či spíše nepochopeno, ze strany Ježíšových posluchačů: „Což to není ten tesař, syn Mariin a bratr Jakubův, Josefův, Judův a Šimonův? A nejsou jeho sestry tady u nás?“ A byl jim kamenem úrazu.“

---

⁵⁰ Srov. LAURENTIN, RENÉ. *Pojednání o Panně Marii*, s. 15. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 3.

⁵¹ Na tento úryvek pravděpodobně navazuje také pasáž Gal 4, 21-31, kde se mluví o ženě svobodné, která rodí právě Boží syny podle zaslíbení a pro svobodu. Pokud je tato žena svobodná totožná s ženou z Gal 4,4, pak by se jednalo o Mariino duchovní mateřství ve vztahu k lidem. Verš 27 by mohl ukazovat na Mariino panenské mateřství ve vztahu ke Kristu i k lidem. Je-li žena svobodná, pak tomu lze rozumět, že je vyňata z proudu zla a hříchu, což by mohlo vypovídat o Mariině Neposkvřněném početí. Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 3. Zde podrobněji.

⁵² JAN PAVEL II., *Redemptoris Mater: O blahoslavené Panně Marii v životě putující církve*. Encyklika Jana Pavla II. z 25. března 1987. Přel. S. M. Terezie Brychtová OP. 1. vyd. Praha : Zvon, 1995. 80 s. ISBN 80-7113-116-4 (dále jen RM), čl. 1.

⁵³ Tento úryvek nalezneme u všech synoptiků (Mt 12, 46-50; Lk 8, 19-21).

⁵⁴ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 16.

(Mk 6,3) Další úryvek mající podobný obsah jako předchozí dva, kde však Maria není přímo zmiňována (Mk 3,20-21), vypovídá o obavách a pohoršení příbuzných nad Ježíšem. Pro svoji chladnost, zdánlivou nepřejícnost vůči Panně Marii, byly tyto texty dlouho opomíjeny. Teprve II. vatikánský koncil odkryl jejich hlubší význam pro mariologii v tom, že „Mariinu velikost nelze chápat (jen) jako velikost podle těla, a že tedy nelze oslavovat Mariino mateřství a zapomínat přitom na dary, jež z Boží milosti obdržela.“⁵⁵

Evangelista sv. Matouš, na rozdíl od Markova evangelia, přináší o Panně Marii více zpráv, a to v prvních dvou kapitolách. V nich „zdůrazňuje universální význam Ježíšova narození“⁵⁶. Maria zde hraje spíše pasivní roli, zůstává v pozadí, Bůh jedná ohledně Ježíšova narození a dětství přednostně se sv. Josefem.⁵⁷ Pro naše putování je nejdůležitější úryvek, ve kterém evangelista podává klíč k Izaiášovu proroctví: „Hle, dívka počne a porodí syna a dá mu jméno Immanuel (to je S námi Bůh).“ (Iz 7,14) Matouš toto proroctví cituje ve spojitosti s tajemstvím početí Ježíše Krista v lůně Panny Marie. Otevírá tak otázku nadpřirozeného panenského početí z Ducha svatého. Izaiášovo proroctví, jehož naplnění, tak, jak ho chápala tradice Izraele, Matouš volí proto, aby objasnil smysl tak nepochopitelné skutečnosti, jako je početí dítěte bez zásahu muže.⁵⁸ Ponořme se nyní se sv. Matoušem do tohoto tajemství:

Narození Ježíše Krista se událo takto: jeho matka Maria byla zasnoubena Josefovi, ale dříve než se sešli, shledalo se, že počala z Ducha svatého. Její muž Josef byl spravedlivý a nechtěl ji vystavit hanbě; proto se rozhodl propustit ji potají. Ale když pojal ten úmysl, hle, anděl Páně se mu zjevil ve snu a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmout Marii, svou manželku; neboť co v ní bylo počato, je z Ducha svatého. Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť on vysvobodí svůj lid z jeho hříchů.“ To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: ‘Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Emmanuel,’ to jest přeloženo ‘Bůh s námi.’ (Mt 1,18-23)

Také skrze Matoušovo evangelium můžeme poznávat Pannu Marii, tolik důležitou posláním Matky Ježíše Krista, Vykupitele světa, která nepřestává udivovat a promlouvat mezi řádky evangelií svou tichostí, skrytostí, poslušností a věrností Boží vůli. S ní chceme putovat dál a poznávat ji nejen na této naší evangelijní exkurzi a po čas průběhu tématu této práce, ale také na cestě našeho osobního života.

---

⁵⁵ LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 16.

⁵⁶ Tamtéž, s. 19.

⁵⁷ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 6. Dále srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 19.

⁵⁸ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 18.

Naše putování, stále v období Božího zjevení v Písmu, pokračuje evangeliem sv. Lukáše. Tento evangelista Marii, služebnici, Bohorodičku a Matku Páně, vykresluje mnohem podrobnějším pohledem. Události Ježíšova narození a dětství jsou popisovány z Mariina hlediska. Středem líčení je ta, která vše „zachovávala v mysli a rozvažovala o tom“ (Lk 2,19). První místo Lukášova evangelia, které zachycuje, jak Maria uvažuje nad svou úlohou v dějinách spásy je její odpověď na andělovo oslovení při zvěstování: „Buď zdráva, milostí zahrnutá⁵⁹, Pán s tebou“ (Lk 1,28). Toto oslovení se stalo zdrojem úvah teologů ve vývoji dogmatu o Neposkvrněném početí Panny Marie. Z vyprávění o andělově zvěstování (Lk 1, 26-38) si také můžeme odnést příklad Mariiny víry: „‘Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?’ [...] ‘Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní. [...] Neboť u Boha není nic nemožného’ Maria řekla: ‘Hle, jsem služebnice Páně; staň se mi podle tvého slova.’ (Lk 1,34-35; 37-38)⁶⁰ Sv. Augustin vykládal Mariina slova: „Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?“ tak, že Maria musela být rozhodnuta pro panenství ještě před andělovým zvěstováním⁶¹ a pro tento svůj záměr chce získat i Josefa. Maria se tedy pod vlivem Božího vnuknutí rozhodla, že nepozná muže v biblickém smyslu slova (nepřivede na svět potomky).⁶²

Maria nic nezakládala na svých schopnostech, ale poslušná Bohu, zastíněná Jeho mocí, se stále utvrzovala ve víře. „Z duchovního hlediska je pro Marii typický kontrast mezi její lidskou nenápadností a její velikostí v řádu milosti; je to chudá žena, kterou naplnil sám Bůh.“⁶³ V Chvalozpěvu Magnificat (Lk 1,46-55) je to patrné, když se Maria staví do řady chudých a ponížených, na které Pán shlíží, aby tyto své vyvolené povýšil svou milostí.⁶⁴

Význam některých úryvků Lukášova evangelia o událostech Mariina života je znásoben tím, že je můžeme dát vedle sebe a pozorovat jejich jistě nenáhodnou podobnost, např. kdy anděl hovoří k Zachariášovi (Lk 1,20) a Alžběta k Marii (Lk 1,45), nebo andělovo zvěstování Panně Marii (Lk 1,26; 31) s Izaiášovým

---

⁵⁹ Andělovo oslovení Panny Marie „kecharitómené“ nelze přesně přeložit. Pro porozumění je třeba se uchýlit k opisu: „předmět Boží přízně“. Tato přízeň je trvalá. Maria je tou, která našla milost (charin). Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 21.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 19.

⁶¹ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 8.

⁶² Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 20. My se s tímto tématem ještě setkáme ve třetí kapitole, ale přikláníme se k názoru dnešní teologie, která tento výklad opouští jako neprokazatelný a nepravděpodobný. Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 8.

⁶³ LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 20.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 20.

proroctvím (Iz 7,14). Zajímavé je také spojení andělova zvěstování (Lk 1,28-33) s prorockým zvěstováním Izraeli (Sof 3,14-17) a jiné další.⁶⁵

Lukášovo evangelium, charakterizované také jako „evangelium žen“, věnuje Panně Marii velkou pozornost. Zmínku o Marii však nenalezneme ve zprávě o Ježíšově utrpení. Lukáš tyto momenty z Ježíšova života, které se mají hluboce dotknout Jeho Matky, pouze předjímá. Texty, které tuto skutečnost otevírají, nalezneme ve druhé kapitole, v nichž Maria naslouchá bolestnému Simeonovu proroctví v chrámě (Lk 2,21-38). Jiné nelehké situaci čelí Maria při nalezení Ježíše v chrámě (Lk 2,41-50). Maria tak tušila, že se má Ježíš vrátit k Otci cestami, jež jí přinesou bolest.⁶⁶ S Mariiným postojem víry, s kterým nesla bolestné a rozumem nepochopitelné události svého Syna a tak i svého života, se vydáme za posledním evangelistou sv. Janem.

Evangelium sv. Jana je hlubokým vhledem do tajemství Ježíšova života. Co se týče osobnosti Ježíšovy Matky, Panny Marie, můžeme říct, že je Jan zakladatelem mariánské mystiky.⁶⁷ Sv. Jan, učedník, kterého Ježíš miloval a přijal k sobě Spasitelovu Matku, svým evangeliem také vysvětluje a upřesňuje, co napsal evangelista sv. Lukáš.⁶⁸

Texty, které v Janově evangeliu nelze přehlédnout, vystihují Mariinu úlohu v Ježíšově „hodině“ na svatbě v Káně: „Co to ode mne žádáš, ženo! Ještě nepřišla má hodina.“ (Jan 2,4; celý text Jan 2,1-12) a na Kalvárii: „Ženo, hle, tvůj syn!“ Potom řekl tomu učedníkovi: „Hle, tvá matka!“ V tu hodinu ji onen učedník přijal k sobě.“ (Jan 19,25-27) Ježíš oslovuje svou Matku „Ženo“, to nebylo v semitském prostředí obvyklé, proto je hledán hlubší smysl ve spojitosti s veršem: „Mezi tebe a ženu pološím nepřátelství.“ (Gn 3,15) Maria je tak chápána jako protějšek Evy. Maria je novou „Matkou živých“⁶⁹ (srov. Gn 3,20; Jan 19,27).⁷⁰ Skrze Ježíšova slova na kříži se „v osobě milovaného učedníka Maria stává Matkou všech Spasitelových učedníků.“⁷¹ Tak jako Maria přivedla Ježíše na svět, tak také hraje důležitou roli na počátku i na konci Ježíšova pozemského působení mezi lidmi pro spásu všech.

⁶⁵ Podrobné pojednání o problematice in LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 20-26.

⁶⁶ Srov. tamtéž, s. 28.

⁶⁷ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 13.

⁶⁸ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 28.

⁶⁹ Tímto titulem Pannu Marii nazval poprvé Epifanios v r. 377, ale až ve druhé polovině 13. stol byl uznán ve svém plném významu. Srov. tamtéž, s. 40.

⁷⁰ Srov. tamtéž, s. 29.

⁷¹ Tamtéž, s. 32.

Závěr našeho biblického putování ukončíme knihou Zjevení, ve které se setkáme s obrazem Ženy oděné sluncem (Zj 12,1-18). K porozumění nám napomůže zpětný pohled na 19. kapitolu Janova evangelia. Vnímáme tak odkaz na Mariino duchovní mateřství. „Žena“ zde představuje také církev, jejíž duchovní plodnost skrze Krista je znamením Mariina mateřství.⁷² S každým úryvkem Písma tak můžeme pozorovat, jak Bůh působí v lidských dějinách a naplňuje svůj odvěký záměr spásy.

2.2 Vývoj mariologie od patristické doby do Efezského koncilu

Po sepsání poslední knihy Písma nastává dlouhé a složité období, kdy je třeba skrytý poklad Písma, v našem případě ohledně osoby Panny Marie, uspořádat a vynést na světlo.⁷³ Teologické bádání a lidová zbožnost se navzájem motivovaly v úsilí objasnit otázky ohledně Mariina božského mateřství, jejího neporušeného panenství a její svatosti.⁷⁴ S pomocí Ducha svatého se nyní vydáme na průzkum, jak si tato doba (po smrti evangelisty sv. Jana až do Efezského koncilu) s vyvstalými otázkami poradila.

Od smrti posledního evangelisty až do 2. století je poklad Písma o Panně Marii před pozorností tehdejších patristiků dobře skryt, nebo jsou nám dějinně skryta díla o tomto tématu pojednávajícím. Až v druhé polovině 2. století se zabývají paralelou mezi Marií a Evou církevní otcové sv. Justin († kolem r. 165) – ten jen příležitostně – a hlouběji s plnou jasností sv. Irenej († kolem r. 202).⁷⁵ Skrze teologicky hlubokou Irenejovu jiskru mohou v mariologii na konci 2. století nenápadně vzplanout první teologické reflexe týkající se Panny Marie jako Bohorodičky („Theotokos“), Mariina panenství po a při Ježíšově porodu a Mariiny svatosti. V těchto náročných otázkách Mariiny osoby se hrnou do popředí především ti, jejichž názory teologie hodnotí

---

⁷² Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 16.

⁷³ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 37.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 38.

⁷⁵ Podrobněji: tamtéž, s. 38 - 40.

jako mylné – gnosticí⁷⁶, doketisté⁷⁷, manichejci⁷⁸ a pelagiáni⁷⁹. Váhaní o pravdě a nesnadné reflexe o těchto tématech jsou rozvíjeny až do poslední čtvrtiny 4. století.⁸⁰ V tomto období je vliv výše zmíněných mylných směrů tak silný, že rozdmýchané názorové třenice vzplanou do teologických sporů až na úroveň bludů. Některé spory přetrvávají až do 5. století. V omylech se ocitali i někteří církevní otcové. Proti ustavičnému panenství se stavěl Tertulián († 220) a v otázce neporušeného panenství při porodu váhal i sv. Jeroným († 420). Mylné názory o Mariině svatosti zastávali osobnosti jako Órigenés († asi r. 253), sv. Bazil († 379), sv. Cyril Jeruzalémský († 386), sv. Řehoř Naziánský († 389) a sv. Jan Zlatoústý († 407). Na cestě k řešení a vyjasnění pomohli západní otcové sv. Ambrož († 397), sv. Augustin († 430) a sv. Jeroným.⁸¹ Otázku Mariina panenství vyřešil I. konstantinopolský (381) koncil prohlášením dogmatu o Marii Panně. Osobnost Panny Marie se v této době dostává také do liturgie.⁸² S odhalováním Mariina panenství se odkrývala také její svatost, a tak i tato otázka dospěla nakonec bez námitek k uznání jako dogma na Efezském koncilu roku 431. Stejně tak byla na Efezském koncilu vyřešena otázka Mariina titulu „Theotokos“ (Bohorodičky).⁸³ Mezi těmito vyřešenými otázkami vyvstaly další ohledně Mariina nanebevzetí a jejího neposkvrněného početí. S nimi se vydáme do dalších období našeho putování.

⁷⁶ Řecké slovo „gnósis“ znamená „poznání“. Učení gnostiků vychází z vyhraněného dualistického pojetí hmoty a ducha a z apokalyptického dualismu mezi současnou zlou epochou a budoucí epochou slávy. Charakteristický je silný odklon od reálné historie k intelektualismu a mýtu. Spása podle nich stojí a padá se stupněm dosaženého vědění. Všechny lidi rozdělovali do tří kategorií: duch – duše – tělo. Gnosticí byli nejvýše, prosté věřící podceňovali. Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 2. vyd. Praha : Krystal OP, 2002. 336 s. ISBN 80-85929-53-8, s. 116.

⁷⁷ Řecké slovo „doké“ znamená „zdání“. Docketisté připouštěli u Krista pouze zdánlivé nebo utrpení neschopné tělo. Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Ježíš z Nazareta*, s. 115. V tomto bludném názoru doketisté bránili Mariino panenství. Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 45.

⁷⁸ Manicheismus založil babylónský prorok Mání. Jeho učení bylo ovlivněno gnosticismem a spojovalo v sobě staroperské náboženské představy s křesťanstvím a buddhismem, přičemž se považovalo za vyvrcholení všech těchto náboženství. Mimo jiné mylné názory jeho stoupenci pohrdali manželstvím, proto velmi silně bránili Mariino panenství po porodu. Své stanovisko ale zakládali na bludném postoji. V tomto myšlenkovém proudu zastával úřad biskupa před svým obrácením sv. Augustín. Srov. WIGIPEDIE. *Manicheismus*. [Internet] [22.03. 2012]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Manicheismus> Dále srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 45.

⁷⁹ „Pelagianismus je křesťanská hereze vytvořená ve starověku mnichem Pelagiem, jeho žákem Celestínem a Julianem z Eclana v 5. století. Hlavním protivníkem pelagianismu byl hipponský biskup sv. Augustin spolu se svými žáky. Pelagianismus chápe svobodu člověka jako zcela svéprávnou či autonomní skutečnost, ačkoli nepopírá její stvořenost. Pelagius zavrhuje nauku o dědičném hříchu a podceňuje sílu lidské žádostivosti v procesu rozhodování a jednání. [...] Popírá tak, že by člověk potřeboval zvláštní Boží milost k tomu, aby byl schopen dobra a spásy.“ In WIGIPEDIE. *Pelagianismus*. [Internet] [22.03. 2012]. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pelagianismus>. Na tomto myšlenkovém základě pelagiáni vyzdvihovali Mariinu dokonalou svatost. Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 45, 47.

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 40 - 41.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 43.

⁸² Srov. tamtéž, s. 51.

⁸³ Srov. tamtéž, s. 44 - 45.

2.3 Mariologie od Efezského koncilu do gregoriánské reformy

Z období počátečního klidu v mariologii, přes velké spory a jejich řešení a začleňování mariánské úcty do liturgie se dostáváme do doby rostoucího významu této úcty také v osobní křesťanské zbožnosti. Jsou zaváděny svátky na její počest, v hojném počtu vznikají mariánské modlitby, básně a kázání.⁸⁴

Svoji pozornost nejprve zaměříme na vývoj mariologie křesťanského Východu, protože zde byla teologie rozvinutější než v západní části římské říše. Koncem 4. století vznikaly na Východě první mariánské slavnosti a svátky, které se rozvíjely až do 8. století. Tyto svátky byly dvojího typu: jedny měly hluboké liturgické opodstatnění⁸⁵ (byly to svátky biblické a christologické), druhé vznikly na základě lidové zbožnosti, čerpající podněty z apokryfů⁸⁶. Díky liturgickému slavení mariánských svátků vznikala četná mariánská kázání, která prohlubovala teologické úvahy o Panně Marii, byly psány nové liturgické modlitby. Těch přibývá zvláště v 6. století.⁸⁷ Tímto stoletím začíná doba plynulého a klidného teologického bádání. V polovině 7. století se rozšiřuje svátek nazývaný „Zesnutí“ či „Přechod“, později se ujalo pojmenování „Nanebevzetí“, slavený 15. srpna.⁸⁸ Koncem tohoto století je slaven 8. prosince svátek Mariina početí.⁸⁹ Také se otevírá otázka prostřednictví Panny Marie v rozměru pomoci, ochrany a Přímluvkyně.⁹⁰ 8. století je na Východě vrcholným, zlatým věkem v rozvíjení teologických úvah o Matce Páně, ke kterým přispěly takové osobnosti, jako sv. Jan Damašský, sv. Germanos z Konstantinopole, sv. Ondřej z Kréty nebo Kosmas Vestitor.⁹¹ V 10. století přinesl originální podněty o Matce Boží Jan Geómetrés.⁹²

---

⁸⁴ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 51.

⁸⁵ Za nejstarší svátek reflektující osobu Panny Marie je možné považovat svátek Epifanie (Zjevení Páně, původně starokřesťanské Vánoce). Dalším takovým svátkem bylo Hypapanté – svátek Kristova setkání se Simonem, důležitý také pro Marii („i tvou vlastní duši pronikne meč“ Lk 2,35), a také mariánská památka připadající pravděpodobně na poslední neděli před Vánoci. Srov. tamtéž, s. 51 - 53.

⁸⁶ Svátek Narození Panny Marie 8. září (od pol. 6. století), dále svátek jejího početí 8. prosince (přelom 7. - 8. století) a ve stejné době svátek Mariina uvedení do chrámu. Srov. tamtéž, s. 53.

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 54.

⁸⁸ 15. srpna je slaven den Marie Theotokos, později je překryt jinými mariánskými tématy – viz text. Srov. tamtéž, s. 51 - 53.

⁸⁹ Srov. tamtéž, s. 53.

⁹⁰ Srov. tamtéž, s. 57 - 59.

⁹¹ Srov. tamtéž s. 56.

⁹² Srov. tamtéž, s. 64.

Západní církev je v tomto období za východní pozadu, především v oblasti liturgie. Osoba Panny Marie se do popředí dostává, stejně jako ve východní církvi, v souvislosti se svátky, ale až od konce 5. století. První mariánský svátek je spojen s Vánoci.⁹³ V polovině 7. století se v Římě začíná slavit svátek „Zesnutí“ neboli „Nanebevzetí“ (15. srpna), o něco později „Zvěstování“ (25. března), poté Mariino narození (8. září). S novými svátky vznikají nová liturgická díla a kázání (homiletika). K otázce Mariina nanebevzetí se na počátku 9. století odmítavě stavějí Autpert a Radbert, podepisující se jménem sv. Jeronýma, proto je autoritou Jeronýmova jména víra v Mariino nanebevzetí až do počátku 11. století tlumena.⁹⁴ V polovině 9. století se také na Západ dostává otázka Mariina prostřednictví a duchovního mateřství. Tato témata se objevují v některých tehdejších textech, ty však zůstaly osamoceny a dál nepromyšleny. Co se týče Mariina neposkvrněného početí, zůstává taktéž nevyjasněno.⁹⁵ 10. století vývoj západní mariologie moc neposouvá. Na jeho konci se otvírají nové perspektivy víry v Mariino nanebevzetí díky překladu byzantského homiliáře (soubor kázání o Mariině nanebevzetí).⁹⁶

---

⁹³ Podoba, jméno i datum tohoto svátku, slaveného těsně po Vánocích, není prozatím v historickém bádání přesně lokalizována. Srov. tamtéž, s. 60.

⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 61.

⁹⁵ Srov. tamtéž, s. 62 - 63.

⁹⁶ Srov. tamtéž, s. 64.

2.4 Vývoj mariologie od 11. století do Tridentského koncilu

Na Východě je v tomto období mariánská úcta i reflexe o Panně Marii stále živé, ale dál se nerozvíjí. Západní mariologie, která vděčí většině mariologickým podnětům křesťanskému Východu, je v této době v rozkvětu.⁹⁷ K němu přispěly díla osobností tehdejší doby, jako jsou sv. Petr Damiani († 1072), který otevírá reflexe ohledně Mariina podílu na Kristově oběti na Kalvárii, dále Anselm z Lukky († 1086) a hlavně sv. Anselm z Canterbury († 1109), který se hlouběji zabývá Mariiným podílem na Kristově utrpení, její roli přímluvkyně, jejím vztahem k lidem a její dokonalou svatostí. Otázku Mariina neposkvrněného početí a nanebevzetí ve svých spisech podporují osobnosti z Anselmova okruhu, např. Pseudo-Augustin, který sehrál důležitou roli v otázce Mariina nanebevzetí. S neobvykle výstižnými formulacemi⁹⁸ přichází také sv. Bernard z Clairvaux⁹⁹ († 1152), který ale svým odmítavým postojem brzdil vývoj dogmatu o Neposkvrněném početí Panny Marie.¹⁰⁰ Koncem 11. a počátkem 12. století se tak mariánská teologie podstatně prohlubuje. S koncem 13. století ale přichází úpadek, křesťanský pohled se zužuje, víra je povrchní, mariánská teologie odstupuje od hloubky a emočně se zaměřuje na vnější povrchní zážitky.¹⁰¹ O syntézu mariologie se pokusil Pseudo-Albert ve spise „*Mariale super missus est*“, ale jeho dílo z ní vytváří uzavřený systém. V této době měl tento spis velkou váhu, i se svými nedostatky. Hluboký vhled do tajemství Marie jako Boží Matky nabídl sv. Tomáš Akvinský († 1274), nedokázal si však poradit s Mariiným neposkvrněným početím. Po něm vystoupil bl. Duns Scotus († 1308) s přesvědčivou argumentací, která se stala motorem k uznání Mariina neposkvrněného početí za pravdu víry na Basilejském koncilu v r. 1439, Řím tento koncil ale neuznal. V 15. století je v Římě zaveden svátek Mariina početí, tímto se ale otevrou bojovné a svárlivé diskuse ohledně Mariina neposkvrněného početí, které potrvají až do 19. století. Protestanté postupně upouští od uctívání Panny Marie. Tridentský koncil v r. 1563 otázky o Panně Marii nevyjasnil.¹⁰²

---

⁹⁷ Srov. tamtéž, s. 66.

⁹⁸ Např. když vyjadřuje Mariino místo v dějinách spásy: Maria je „mezi Kristem a církví“. Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 72.

⁹⁹ Jedná se o nejčastěji citovaného autora v kázáních P. Roberta Spiske.

¹⁰⁰ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 67, 70.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, s. 73.

¹⁰² Srov. tamtéž, s. 75 - 77.

2.5 Potridentská doba¹⁰³

Obnova upadající mariologie konce 16. století vyšla z Itálie a ze Španělska, díky velkým teologům Salmerónovi, Suarezovi, Salazarovi (vydává první velké dílo o neposkvrněném početí a výklad o Mariině podílu na vykoupení), sv. Petru Canisiovi († 1597) a sv. Robertu Bellarminovi († 1621). Na počátku 17. století vzniká „mariánské hnutí“, jehož členové hájili osobu Panny Marie před útoky protestantů a snažili se ji lépe poznat a oslavit.¹⁰⁴ Nadšení, se kterým se do tohoto úsilí pustili, přineslo své plody. Patřili sem totiž osobnosti, jako byly sv. Jan Eudés († 1680), sv. Ludvík Maria Grignon z Montfortu († 1716)¹⁰⁵ nebo sv. Alfons z Liguori († 1787). Silný vliv mariánského hnutí trval do poloviny 18. století.

Pozornost teologie je v 17. století zaměřena na vyřešení otázky Mariina neposkvrněného početí. Stále však nejsou argumenty proti myšlenkám autorit sv. Bernarda a sv. Tomáše Akvinského a následně i římské inkvizici, která zakazovala psát a zveřejňovat obhajující myšlenky o Mariině neposkvrněném početí. Navzdory zákazů ale vychází stovky děl, jejichž autoři volí s opatrností titul své knihy.¹⁰⁶ Do řešení teologických diskusí o neposkvrněném početí Panny Marie vstoupí i španělský král Filip III., bojující o vyhlášení dogmatické definice. Jeho snahou se podařilo v roce 1621 docílit vydání dekretu, v němž se přikazovalo slavit svátek Neposkvrněného početí.¹⁰⁷ 8. prosince 1661 vydal papež Alexandr VII. apoštolskou konstituci „Sollicitudo omnium Ecclesiarum“, která potvrzuje, že „pravým předmětem svátku je Neposkvrněné početí Panny Marie“.¹⁰⁸ Názory prosazované odpůrci neposkvrněného početí však nebyly papežem zakázány, a tak se stále snažili své pojetí prosadit. Tyto snahy už cestu k vyhlášení dogmatu nemohly překazit a v polovině 18. století ustaly úplně.¹⁰⁹ 19. století nepřineslo žádná podstatná díla o Panně Marii. Posun nastává s r. 1830, kdy se Panna Maria, bez poskvrny počatá, zjevuje Kateřině

¹⁰³ V díle Reného Laurentina je zachycen vývoj mariologie do roku 1958.

¹⁰⁴ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 78.

¹⁰⁵ Za přečtení stojí jeho kniha, která ovlivnila i mariánskou úctu Jana Pavla II.: LUDVÍK MARIA GRIGNION Z MONTFORTU, sv. *O pravé mariánské úctě*. Přel. Filip M. Antonín Stajner OP. 1. vyd. Olomouc : Maticе cyrilometodějská, 1997. 232 s. Přel. z: *Traité de la vraie dévotion a la Sainte Vierge*.

¹⁰⁶ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 80.

¹⁰⁷ Srov. POSPÍŠIL, C.V. *Stručný nástin biblické mariologie*, s. 39.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 40.

¹⁰⁹ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 82.

Labouré. Vzniká tak hnutí, jehož programem je Maria jako Neposkvrněné početí a Prostřednice.¹¹⁰ Jeho členové se tak mohou s datem 8. prosince 1854 těšit vyhlášení dogmatu Neposkvrněného početí Panny Marie bulou papeže Pia IX. „Ineffabilis Deus“ [Nevýslovný Bůh].¹¹¹ Teologie počátku 20. století se začíná prohlubovat díky dílům Terrienovu a Renaudinovu. V roce 1900 se koná také první mezinárodní mariánský kongres v Lyonu, na kterém vzniklo hnutí za vyhlášení dogmatu o nanebevzetí Panny Marie.¹¹² O dvacet let později se snaží jiné hnutí o vyhlášení dogmatu o Panně Marii – Prostřednici všech milostí, to bylo ale na základě mělkých formulací odmítnuto. V roce 1950 bylo článkem víry vyhlášeno Mariino nanebevzetí. Na základě stého výročí dogmatu Neposkvrněného početí Panny Marie je v mariánském roce 1954 vyhlášena Panna Maria Královnou nebe i země.¹¹³

2.6 Panna Maria pohledem II. vatikánského koncilu

II. vatikánský koncil věnuje Panně Marii náležitou pozornost. Všechny dosud poznané pravdy nahlíží z nové perspektivy a tím je také prohlubuje.¹¹⁴ Marii představuje v tajemství Kristově, skrze něž se „plně a zcela vyjasňuje její vlastní tajemství.“¹¹⁵ V průběhu koncilu vznikají mnohá nová hnutí¹¹⁶, která upozorňují na zanedbávané prvky církevní tradice v dřívějších staletích, jež se nyní snaží obnovit, prohloubit a uvést do praxe. Tato hnutí roli Panny Marie v církvi nezastínila a nezmenšila, ale naopak ji každé ve své specifčnosti představilo v novém světle.¹¹⁷

Z různých úhlů pohledů církev dochází ke společnému závěru, že Mariiným posláním bylo dát lidstvu Krista a uvést ho do dějin. „Maria neoslňuje věřící svou

---

¹¹⁰ Srov. tamtéž, s. 82 - 83.

¹¹¹ Srov. MINAŘÍK, METODĚJ. *Mariánská dogmata*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1991. 50 s. ISBN 80-85527-00-6, s. 7.

¹¹² Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 84.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 86. P. Robert Spiske tento Mariin titul: „Královna nebe a země“ hojně používal již ve svých kázáních.

¹¹⁴ Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 88.

¹¹⁵ Srov. RM, čl. 4.

¹¹⁶ Biblické a patristické hnutí, hnutí ekleziologické a teologie dějin spásy, liturgické a misijní a také ekumenické hnutí. Srov. LAURENTIN, R. *Pojednání o Panně Marii*, s. 88.

¹¹⁷ Srov. tamtéž, s. 90. Zde také konkrétně popsán přínos jednotlivých hnutí pro mariánskou problematiku.

vlastní nádherou a slávou, ale zář, která z ní vychází, je spásné světlo našeho Boha a Spasitele, který Marii ve svých plánech vyhradil to nejpřednější místo.¹¹⁸ V encyklice „Redemptoris Mater“ [Matka Vykupitele] Jan Pavel. II. píše: „Skrze Kristovo tajemství tedy září na obzoru víry církve plně tajemství jeho Matky“¹¹⁹. Ve společenství církve, povzbuzování příkladem víry Mariiny, ve věrnosti Kristu, chceme putovat svými dějinami a jednou se společně shledat v Božím království.

---

¹¹⁸ Tamtéž, s. 92.

¹¹⁹ RM, čl. 4.

3 OSOBA PANNY MARIE A MARIOLOGIE OBSAŽENÁ V KÁZÁNÍCH P. ROBERTA SPISKE

Po našem putování historií vývoje mariologie, nyní můžeme spočinout u nohou té, kterou jsme na cestě jen z dálky pozorovali, zadívat se na ni a poznávat ji tak, jak ji skrze učení církve vykresluje P. Robert Spiske ve svých kázáních a nechat se posílit z plnosti Boží milosti, kterou přijala, aby ji v Ježíši Kristu darovala světu ke spáse všech lidí. Maria, Matka Božího Syna, je tou, na kterou chceme v této kapitole obrátit svůj pohled a poznávat ji očima víry, očima srdce, jak se o to snažil P. Robert Spiske.

3.1 Chronologické uspořádání kázání P. Roberta Spiske

Otec Robert byl věhlasným kazatelem, jak jsme zmínili v první kapitole. Svá kázání si psal ručně, do této doby se jich dochovalo 527¹²⁰. Nejstarší dochovaná kázání jsou z roku 1850 a nejmladší z roku 1887, rok před smrtí otce Roberta. V této práci používáme kázání s mariánskou tematikou z let 1853 – 1886. Výběr těchto kázání byl v jejich množství nahodilý¹²¹, cílený tak, aby mezi nimi byl minimálně roční odstup (tři kázání nemají datový údaj). Kromě jednoho jsou všechna z určitého mariánského svátku či slavnosti. Jejich počet pro tuto práci je ovlivněn časovými možnostmi. Překlad byl ve většině případů obtížný. Otec Robert si kázání zapisoval do sešitů velmi malým a na husto psaným písmem („švabachem“)¹²². Některá slova tak nebylo možné rozluštit, což se odrazilo v prvotním překladu do němčiny. Dost míst tak i v českém překladu

---

¹²⁰ Srov. SWASTEK, J. *SB Robert Spiske*, s. 288. Tento údaj ale není jistý, přesahuje totiž počet kázání uložených v archívu ve Wroclawi, zde jich je 512. Je možné, že P. Swastek do celkového počtu zahrnuje i některé dopisy otce Roberta. Mnoho kázání P. Roberta Spiske bylo přeloženo do němčiny a polštiny, do češtiny mimo některé pouze ta, která budou popisována v této kapitole.

¹²¹ K dispozici jsem měla přibližně 50 kázání, vybraných ve Wroclawi z německých textů, které obsahovaly statě o Panně Marii. Vybrala jsem kázání, která byla i v názvu označena jako mariánská, vyjma kázání, jenž je z druhé neděle adventní.

¹²² Rukopis částí kázání P. Roberta Spiske viz příloha 2.

nedává smysl, některé myšlenky nejsou dokončené, skladba vět je kostrbatá.¹²³ Ze stavu originálních zápisů lze dovodit, že mnohá dochovaná kázání jsou především pracovním konceptem pro promluvu, v mnohých textech je hustě škrtnuto, někdy celé odstavce či části stran¹²⁴. Poněvadž měl P. Spiske kázání poměrně dost obsáhlá (i 16 stran), byl výběr kázání k překladu limitován co nejnížším počtem stran. V naší práci má jedno přeložené kázání v průměru 8 stran (některé 3, některé 12 stran). Kratší kázání měl P. Spiske o svátcích, připadajících na pracovní den nebo v časných ranních hodinách.

Je nutné si uvědomit, že tehdejší kázání nebyly součástí samotné liturgie, ba naopak, v situaci dómského kazatele byly mnohdy zcela samostatnými promluvami. Jejich autor se tedy nemusel ohlížet na rámec liturgie, ale především na schopnost udržet pozornost svých posluchačů. Z dochovaných svědectví máme doloženo, že některé promluvy otce Roberta trvaly i více jak hodinu. V tehdejší době na tom nebylo nic neobvyklého, a v situaci církve, v níž P. Spiske působil, zvláště za doby „Kulturního boje“, bylo kázání často jediným možným veřejným projevem názorů a postojů církve. Tyto promluvy byly také chápány nejen jako duchovní formace posluchačů, ale také jako způsob jejich výuky. Mezi těmi, kteří přicházeli naslouchat otci Robertovi, byli mnozí, kteří neměli možnost získat základní vzdělání. Město Wroclaw, ve kterém P. Spiske působil, za dobu jeho života trojnásobně navýšilo počet svých obyvatel a stalo se průmyslovým centrem pruského Slezska. Většina nových obyvatel Wroclawi pocházela z chudých vesnických rodin, které odchodem do města hledaly naději na své existenční zajištění.

V této kapitole se budeme věnovat čtrnácti kázáním.¹²⁵ Tento počet je nám sympatický 3x čtrnácti pokoleními v rodokmenu Ježíše Krista, jak jej udává evangelium sv. Matouše (1, 1-17). Vkládám proto do této práce naději, že skrze se Pannu Marii setkáme také s živým Kristem. Že skrze Pannu Marii dojdeme také k osobnímu setkání s Kristem.

---

¹²³ Překlady jednotlivých kázání vyhotovilo celkem pět překladatelů. Přestože jsou buď profesionálními překladateli, či vyučujícími německého jazyka na vyšších typech škol, nebo v německy mluvících zemích studovali, jejich překlad konkrétního termínu byl často odlišný. Uvědomila jsem si jak obtížný je přesný překlad, zvláště z textu, který užívá jiné slovní a myšlenkové obraty než jsou dnes obvyklé.

¹²⁴ Tyto části kázání nebyly překládány a nejsou tedy ani užity v mé práci.

¹²⁵ Všechna kázání P. Roberta Spiske z nichž čerpám pro tuto práci, jsou dostupná v českém jazyce v archivu Kongregace sester sv. Hedviky, v Břežanech. Jejich originální rukopisy ve švabachu a přepisy do dnes používaného typu písma (latinky) jsou dostupné v archivu Kongregace sester sv. Hedviky ve Wroclawi.

Před stručný obsahový popis jednotlivých kázání P. Roberta Spiske předřazují přehledovou tabulku vybraných kázání pro tuto práci. Pro větší přehlednost jsem k jednotlivým kázáním přiřadila pracovní označení K1 – K14, kde číselná řada sleduje chronologickou posloupnost. V druhém sloupci tabulky je pak uvedeno číslo kázání, tak, jak si je čísloval otec Robert. Jeho číslování není, jak by se dalo očekávat, chronologické. Klíč, podle kterého otec Robert svá kázání řadil, nám bohužel není znám.

<i>Značka</i>	<i>Číslo</i>	<i>Liturgické zařazení</i>	<i>Datum a rok</i>	<i>Poznámka</i>
K1	45	na druhou neděli adventní	4. prosince 1853	
K2	1043	na svátek Narození Panny Marie	10. září 1854	po strašlivé povodni
K3	82	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	8. prosince 1855	
K4	874	na svátek Panny Marie Karmelské	20. července 1856	
K5	1100	na svátek Panny Marie Růžencové	7. října 1866	ranní kázání
K6	85	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	8. prosince 1874	ranní kázání
K7	396	na slavnost Zvěstování Panně Marii	25. března 1876	ranní kázání
K8	86	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	8. prosince 1877	ranní kázání
K9	397	na slavnost Zvěstování Panně Marii	25. března 1879	
K10	1033	na svátek Mariina Narození	11. září 1881	ranní kázání
K11	1099	na svátek Panny Marie Růžencové	3. října 1886	v Dómu
K12	75	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	není uveden	
K13	77	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	není uveden	
K14	78	na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie	není uveden	

3.2 Obsah kázání P. Roberta Spiske

Hlavní náplní této podkapitoly jsou stručné obsahy vybraných kázání P. Roberta Spiske. Objemnost jednotlivých obsahů poměrově neodpovídá obsáhlosti vlastního kázání. Z pochopitelných důvodů rozsahu práce nutně platí, že delší kázání jsou mnohem více zestručněna ve svém obsahovém přehledu.

Ve stručných náhledech do jednotlivých kázání jsem se snažila zachytit hlavní motto, které otec Robert uvádí v podobě verše z Písma, jímž začíná každé své kázání. Mojí snahou bylo také v obsahu vystihnout hlavní myšlenky, pokud to bylo možné tak ty, které se v jiných kázáních neopakovaly. Při pročitání jednotlivých kázání jsem si všimla, že úvodní část je vždy tvořena vstupní modlitbou a prosbou o pomoc Panny Marie do vlastní promluvy P. Roberta Spiske. Modlitbou otec Robert také zakončuje své kázání: není to vždy pravidlem, místo závěrečné modlitby nalezneme někdy konkrétní výzvu nebo povzbuzení. V každém kázání se P. Spiske dotýká tajemství a slávy Kristova kříže, v tomto bodě dovršuje své úvahy o Panně Marii.

Kázání č. 45 na druhou neděli adventní, 4. prosince 1853 (K1): První kázání P. Roberta Spiske, kterému se budeme věnovat, jako jediné z vybraných nemá přímo mariánský ráz. Je uvedeno verši Matoušova evangelia: „Blaze tomu, kdo se nade mnou neuráží.“¹²⁶ (Mt 11,6) a „Jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?“ (Mt 11,3) Otec Robert rozvádí tyto verše promluvou o trojím příchodu Krista: prvního k lidem v tajemství vtělení, druhého do našich srdcí s tajemstvím našeho vykoupení a posledního vůči lidem v tajemství jeho vznešenosti na konci časů. V souvislosti s tímto tématem mluví o pravé naději, která přichází v Panně Marii, „jediné hvězdě naděje a tisícím ranním červánkům“ a vybízí k niterné přípravě srdce na příchod Pána. Povzbuzuje k lásce a víře a objasňuje, že „milovat znamená věřit v jeho vtělení, slyšet tuto řeč z jeho slov, z jeho utrpení a smrti uvnitř svého srdce.“¹²⁷

---

¹²⁶ Veškeré úryvky z Písma v této kapitole cituji tak, jak je uvádí P. Robert Spiske ve svých kázáních.

¹²⁷ K1, s. 7. Dost. v: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany u Znojma.

Kázání č. 1043 o svátek Narození Panny Marie, 10. září 1854 ve Waitendorfu po strašlivé povodni (K2): Z vybraných kázání nyní otvíráme asi to nejkrásnější a velmi hluboké díky hlubokému propojení těžké situace lidí po živelné pohromě se svátkem Narození Panny Marie. Otec Robert jej uvádí slovy Písně písni: „Kdo je ta, která se objevuje jako vycházející jitřenka“ (Pís 6,9). P. Robert Spiske hluboce vnímá trápení, kterým prošli jeho posluchači, plně s nimi soucítí, přimlouvá se za ně, prosí o útěchu Panny Marie, skrze niž vládne Boží milosrdenství. S otcovskou starostlivostí otec Robert ukazuje, jak se k těžké situaci správně křesťansky postavit. Maria vyprosila největší milost pro svět – Božího Syna, který ve své lásce „sestoupil do hlubin pozemské bídy, [...] aby na sebe vzal veškeré utrpení všech lidí, aby spolu s nimi snášel neštěstí.“¹²⁸ Bůh tak dal lidem v Ježíši Kristu největší důkaz své milosti, na nás pak záleží, zda jí přichystáme věřící srdce. Maria tuto milost přijala celým svým životem a stala se pro nás vzorem pevné víry, pokory, čistoty srdce, lásky a věrnosti až pod kříž svého Syna. Ona na sobě zakusila trápení a strádání života. Její srdce pronikl meč bolesti, proto můžeme trpět s ní, vždyť „by to nebyly dobré děti, které by chtěly žít jen v radosti a ve štěstí, zatímco Matka hyne a trpí.“¹²⁹ Maria je uprostřed bouří a utrpení zářící jitřenkou útěchy.

Kázání č. 82 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie, 8. prosince 1855 (K3): Do pochmurného adventního času¹³⁰ zaznívá radostná chvála Panny Marie: „Od této chvíle mě budou blahoslavít všechna pokolení“ (Lk 1,48). Otec Robert vztahuje pochmurný adventní čas k starozákonnímu očekávání Vykupitele, kdy je lidstvo v úzkostném područí smrti. Do pochmurné temnoty ale zazářilo světlo naděje. Maria – „utěšující, šťastné svítání pro každé srdce“¹³¹, Neposkvrněné početí, z něhož vzešlo jasné světlo slunce milosti Ježíše Krista. Ona je nám stále nablízku svojí útěchou jako Matka bolestná, když nás pod křížem svého Syna přijala za své děti. Maria se stala Matkou věčného života veškerého lidstva, proto P. Robert zvolává:

Ty, komu vyschl pramen věčného života, víra, vzhledni k ní, volej Marii, neboť jsi umačkáán břemenem hříchu a už nemáš sílu, aby ses pozvedl, vzhledni k ní, volej Marii ty, kdo

---

¹²⁸ K2, s. 3.

¹²⁹ K2, s. 11.

¹³⁰ Adventní doba v dřívějších časech byla mnohem více vnímána jako postní čas, obdoba postní doby. K pochmurnosti, zmiňované otcem Robertem přispívalo také prostředí bouřlivě se rozvíjejícího průmyslu na úkor životního prostředí. Množství továren s komíny chrlícími průmyslové zplodiny nepříznivě ovlivňovaly i meteorologické podmínky.

¹³¹ K3, s. 2.

usiluješ o věčný život v Kristu Ježíši, našem Pánu, ty, kdo to nejsi kvůli zatemnění ducha, zatvřelosti svého srdce, zvrácenosti své vůle schopen pochopit. Vzhlédni k ní a volej Marii ty, kdo bojuješ a potýkáš se s vlnami a úskalími pokušení a jsi smýkán sem a tam bouřemi vášní a sklonů, které ohrožují přijetí věčného života, vzhlédni k Marii a volej MARIA.¹³²

Otec Robert ukazuje, že je Maria pomocnicí i tam, kde naše duchovní nouze nedosáhne na Boží milosrdenství. Tam je Maria mezi námi a Bohem milosrdenstvím, naléhajícím na Boží spravedlnost.

Kázání č. 874 na svátek Panny Marie Karmelské, 20. července 1856 (K4):

V tomto kázání P. Spiske hovoří o Panně Marii, nejblaženější Matce Boží, ve spojitosti s řádem karmelitánů a jejich řeholním oděvem, jehož součástí je tzv. škapulír¹³³. V Evě, první matce lidstva, která svým hříchem svlékla trojí šat milosti – přirozené milosti stvoření života, nadpřirozené milosti spásy a milosti vyvolení, vstupujeme bez těchto milostí na tento svět nazí. Maria, nová Eva a pravá Matka lidského pokolení, „nám v Kristu Ježíši, jejím Synu, věnovala šat milosti, šat spásy, šat věčného života“.¹³⁴ Ona ve svých rukou drží roucho škapulíře života a je připravena zakrýt nahotu a chudobu svých dětí. Otec Robert povzbuzuje slovy Písma: „Ženo, hle tvůj syn, synu, hle tvá Matka“ (Jan 19,27) k důvěře, směřující skrze Matku Marii k zaslíbením Kristovým.

Kázání č. 1100 na svátek Panny Marie Růžencové¹³⁵. Ranní kázání, dne 7. října 1866 (K5): V tomto kázání otec Robert hovoří z pohledu prosícího otce nemocného syna, který se teprve po vyčerpání lidských možností obrací ve své slabé víře k Ježíši. Pannu Marii zde nacházíme jako tu, které Pán svěřil do srdce celé své dílo vykopení. „On, z jehož otevřeného Srdce vznikla církev, abychom z ní čerpali nový, věčný život, tak zanechal všem duším skrze zákon daný na kříži své Srdce, které zde bdí pro všechny a zvláště v každé nouzi v mateřském Srdci Mariině.“¹³⁶ Na tomto základě rozebírá plodnost modlitby růžence a na konkrétních příkladech povzbuzuje k její vytrvalé modlitbě. Její mateřské srdce je zde pro všechny v jejich životní či duchovní nouzi.

---

¹³² K3, s. 10.

¹³³ Karmelitáni nosí přes ramena zvláštní oděv, „scapulir“ (ramenní šaty) na připomenutí příslibů, svatých povinností a jako poznávací znamení zvláštních milostí, kterými je před nebesy zahrnula svatá Matka Boží. Srov. K4, s. 2.

¹³⁴ K4, s. 2.

¹³⁵ Otec Robert Spiske v nadpisech svých kázání důsledně užívá termín „na svátek/slavnost sv. růžence“. Lidový název použitý otcem Robertem samozřejmě označuje památku Panny Marie Růžencové (7. 10.)

¹³⁶ K5, s. 2.

Kázání č. 85 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie. Ranní kázání, 8. prosince 1874 (K6): Kázání je uvedeno slovy Lukášova evangelia: „Požehnaná jsi Maria, milosti plná, Pán buď s tebou, ty jsi požehnaná mezi ženami“ (Lk 1,28). P. Robert Spiske zde zaměřuje pozornost na zázrak veliké Boží milosti vůči Panně Marii, kterou uchránil od dědičné viny. Mariina lidská přirozenost je nositelkou úžasného zázraku milosti, její „duše byla prázdná od veškerého pozemského spoutání, byla však plná lásky k Bohu“¹³⁷. Otec Robert v této souvislosti zmiňuje Marii jako ženu oděnou Sluncem, krásnou jako Měsíc, strašlivou jako vojsko seřazené k boji s hadem, nevěstu Ducha svatého a Matku nás všech, pověřenou z kříže svého Syna.

Kázání č. 396 na slavnost Zvěstování Panny Marie. Ranní kázání, dne 25. března 1876 (K7): P. Robert Spiske v tomto kázání vychází z verše Lukášova evangelia: „Hle, jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova“ (Lk 1,38). Svou promluvu zasazuje do mesiášského očekávání Izraele, které se naplňuje v Marii, pokorné služebnici Páně. Vykresluje zde Mariino rozhodování, její oběť. Zamýšlí se nad umístěním svátku Zvěstování Panny Marie do postní doby a vyjadřuje souvislost Ježíšovy oběti s Marií, jejíž panenské a pokorné srdce se po odpovědi andělovi „stalo živým oltářem na zemi, na kterém se jasně rozzářila oběť vykoupení Božího Syna Ježíše Krista, v jeho a v Mariině planoucí lásce, dokud nebude strávena na Golgotě.“¹³⁸ Otec Robert ukazuje na Marii, o které čteme v Písmech ve spojitosti s Ježíšovým životem zvláště v situacích strádání, pronásledování, v chudobě, v ústraní a nakonec i v utrpení a ve smrti. Maria toto vše přináší z čisté, nezištné lásky k Bohu a k lidem, skrze Ježíše pro naši spásu.

Kázání č. 86 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie. Ranní kázání, 8. prosince 1877 (K8): „Ty jsi plná milosti“ (srov. Lk 1,28)¹³⁹, těmito slovy uvádí otec Robert další své kázání, ve „svátek všech svátků“¹⁴⁰, protože v něm má „celé spasení světa svůj základ, původ, věčný začátek.“¹⁴¹ P. Spiske ve svých myšlenkách prochází adventem Starého zákona a ozřejmuje skryté tajemství Neposkvrněného početí v něm obsažené a dostává se k jeho naplnění v Novém zákoně. Jako byl lidskýma rukama ve Staré smlouvě stavěn Boží chrám z nejcennějšího materiálu, tak si v Nové smlouvě sám

---

¹³⁷ K6, s. 3.

¹³⁸ K7, s. 3.

¹³⁹ Typické místo kdy otec Robert užívá citaci odlišnou od dnes ustáleného českého překladu.

¹⁴⁰ K8, s. 1.

¹⁴¹ K8, s. 1.

Bůh vybudoval živý chrám v Marii, aby se stala Matkou, ze které vzejde Vykupitel lidí. Otec Robert horlivě povzbuzuje k živé víře v Mariino neposkvrněné početí. V tomto tajemství víry se nacházíme „před hlubinou všech Božích milostí, do které se všechny milosti Boží před hříchem v ráji uchýlily, [...] do které vytekly všechny milosti vykoupění skrze Ježíše Krista, [...] ze které Duch svatý v církvi rozděluje a se kterou je stejné vůle.“¹⁴²

Kázání č. 397 na slavnost Zvěstování Panny Marie. Ranní kázání, dne 25. března 1879 (K9): Toto kázání je postaveno na stejném verši, jako kázání K7. Otec Robert zde ukazuje Pannu Marii jako veliké světlo vycházející uprostřed kající doby postní, zářící jako záruka našeho vykoupění. Povzbuzuje tím, že ji dává jako vzor nejvnitřnější a nejdokonalejší jednoty s Bohem, zázraku jednoty, který „Milostiplná“ prožívala již na zemi, protože se „Pánu zalíbila a počala díky svému panenství a bezedné pokoře“¹⁴³, na jehož prožívání se můžeme těšit i my jednou v nebi. Hovoří zde také o Mariiných rozpacích při andělském zvěstování v souvislosti s jejím slibem věčného panenství¹⁴⁴, neboť si ve své pokoře myslela, „že není hodna tak vysoké pocty stát se matkou Vykupitele“¹⁴⁵, jak to chtěly mnohé dívky Izraele. P. Spiske tímto kázáním silně vyzdvihuje Mariinu pokoru jako prostředek všech ctností. Říká: „Velkou hodnotu mají všechny ctnosti, nekonečnou hodnotu má panenství, neboť na sebe přitahuje Boží zalíbení, a kdybys měl všechny ctnosti a panenství v plné míře, ale ne pokoru, pak nemůžeš nikdy přijmout Boha.“¹⁴⁶ S tímto povzbuzením spěchejme radostně k Marii, studnici pokory.

Kázání č. 1033 na svátek Mariina narození. Ranní kázání, 11. září 1881 (K10): Toto kázání otec Robert začíná citací ze závěru Ježíšova rodokmenu: „Jákož pak měl syna Josefa, muže Marie, z níž se narodil Ježíš řečený Kristus“ (Mt 1,16). Hlavní myšlenkou, kterou v tomto kázání otec Robert široce rozvádí, je pýcha spojená s ničící silou padlých andělů vedoucí k odmítnutí Božího plánu spásy a protiklad pokory Panny Marie. P. Spiske zde mluví o veliké nenávisti Satana vůči Božímu plánu spásy, popisuje, jak se padlý anděl všemožně snaží pohltnout do své moci Mariiny předky. Bůh je však neustále očišťuje a posvěcuje, vítězí svým smilováním. Budoucí Matka Vykupitele

---

¹⁴² K8, s. 5.

¹⁴³ K9, s. 2.

¹⁴⁴ O tomto tématu více viz na začátku zamyšlení o evangeliu sv. Lukáše, kapitola 2. 1.

¹⁴⁵ K7, s. 3.

¹⁴⁶ K7, s. 5.

je ďáblově zlobě, nenávisti, pomstě i závidi skryta zvláštní Boží milostí. Hadova lest ale stále pokračuje, „hledá jak nás odvést od uznání, holdování, lásky, uctívání a vděčnosti k Marii,“¹⁴⁷ aby nás tím odtrhl od Boha a jeho věčné spásy. Z Mariina narození ale „vane hlubina nekonečné lásky a dobroty Boží, který nás chtěl stvořit a stvořil nás, [...] aby nás pozdvihl k oslavě bytí Nejsvětější Trojice a dal nám podstatnou nezmenšenou účast na své věčné slávě“¹⁴⁸ Také v tomto kázání můžeme s úžasem pozorovat, jak široce a hluboce dokáže otec Robert zahrnout do své promluvy SZ i NZ a výroky církevních otců.¹⁴⁹

Kázání č. 1099 na svátek Panny Marie Růžencové. 3. října 1886 v Dómu (K11): Kázání je uvedeno veršem Lukášova evangelia: „Blahoslavení, kdo Boží slovo slyší a zachovávají je“ (Lk 11,28). V tomto verši, jenž nejlépe ze všech lidí žila a naplnila Panna Maria, představuje otec Robert tajemství modlitby růžence. Slyšet znamená, „mít prázdné nitro, které do sebe každé Boží slovo přijme, zváží je a uchová“¹⁵⁰, tak jak to dělala Panna Maria po celý svůj život. Její příklad se vine spolu s Ježíšovým patnácti tajemstvími Jeho života, utrpení a oslavení, které zde otec Robert krásným způsobem přibližuje. Růženec odkazuje na Ježíše, „který nás nejdříve činí duševně silnými a zdravými, dříve než k nám hovoří: vstaň, vrávorající a následuj mě“¹⁵¹ a na Ducha svatého, skrze něhož je s námi a působí v nás, probouzí v nás víru, lásku a naději k pokoji a dává nám živě pocítit Boží blízkost a Boží příbuzenství. Maria v něm září příkladem pokorné a věrné služebnice, která došla nebeské odměny a koruny vznešenosti. Ta samá odměna i koruna je uschována i pro nás, když jako Maria věrně vytrváme až do konce.

Kázání č. 75 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [datum a rok není uveden] (K12): P. Spiske v kázání reaguje na těžkou dobu v níž se církve nachází¹⁵², kdy služebníci pekla útočí na osobu Ježíše Krista v jeho Božství. Temná noc srdce se vkrádá, když zapadají „ranní červánky uzdravení“. Po andělově oslovení: „Požehnaná ty mezi ženami“ (Lk 1,28) se právě světlo rozlévá do srdce věřících

¹⁴⁷ K10, s. 9.

¹⁴⁸ K10, s. 8.

¹⁴⁹ Z důvodu objemu práce jsem tyto citace do stručných obsahů jednotlivých kázání neuvedla.

¹⁵⁰ K11, s. 2.

¹⁵¹ K11, s. 6.

¹⁵² Působení P. Roberta Spiske spadá do doby, kdy bylo Slezsko v rámci trojího dělení Polska přiděleno protestantskému Pruskému království. Pět z užitých kázání spadá přímo do období tzv. Kulturkampfu, tedy do období agresivního útlaku Bismarckovského Pruska vůči katolické církvi a vůči slovanskému obyvatelstvu.

a „na křídlech červánků vychází slunce spásy Ježíš Kristus.“¹⁵³ Všechny stíny mizí a nepřátelé utíkají tam, kde je uctívána Panna Maria, Královna nebe a země, andělů a svatých. Otec Robert opět prochází Starým zákonem, ptá se, proč byla tak dlouhá doba od prvního hříchu do navrácení ztraceného lidství, když Boží láska a smilování nechtělo otálet ani okamžik? Až po mnohých svatých předobrazech Sáry, Rebeky, Debory, Judithy aj. přichází Maria. Ona je tou „branou nebeskou“¹⁵⁴, „zprostředkovatelkou a spoluúčastnicí našeho vykoupení, naší spásy“¹⁵⁵ skrze mateřskou obět, kterou dovršila, když pod křížem svého Syna přijala jeho slova, nad nimiž otec Robert rozjímá: „Hle, tvůj syn, hle tvé děti, ty zde testamentárně odevzdávám tvé mateřské lásce, tvému mateřskému srdci, tvé mateřské něze, nejvěrnějšího z mých učedníků [...] a mé vykoupení, které mi přivedeš v náruči své lásky, chci od tebe přijmout pro věčný život.“¹⁵⁶

Kázání č. 77 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [datum a rok není uveden] (K13): I toto kázání je myšlenkově velmi podobné těm předchozím o stejném svátku adventní doby. Vstupujeme do něj slovy Písma: „Jaké bude znamení tvého příchodu?“ (Mt 24,3). Otec Robert hovoří o čtyřtisícileté starozákonní přípravě na příchod Božího Syna a soustředí se na příchod Ježíše do našich srdcí a na konci časů k naší spáse. V tomto pohledu se pak adventní příprava na Ježíšův příchod rozšiřuje na celý náš život, do jehož noci a tápání jako znamení Ježíšova příchodu září ranní červánky neposkvrněné Panny Marie. Zamýšlí se nad anděly, kteří ve zkoušce odpadli od Boha a nad celým lidstvem, které upadlo do temnoty hříchu. Těm pak, kteří sešli ze stezky jako beran od svého stáda, ale kterým „přicházející milost rozjasňuje labyrint srdce“¹⁵⁷ říká: „Kolem prochází Ježíš – otevři mu dveře, zvolej Ave Maria a ručím ti za to, že uvnitř sebe prožiješ skutečné vánoce, Maria je tu, Ježíš je blízko také.“¹⁵⁸

Kázání č. 78 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [bez udání data a roku] (K14): P. Spiske začíná toto kázání výstražně, ohlédnutím se na slova Písma o posledním soudu, jež jsou čtena na konci církevního roku. Svoji pozornost pak věnuje Božímu milosrdenství v osobě Ježíše Krista přítomného mezi námi ve svatostánku.

---

¹⁵³ K12, s. 1.

¹⁵⁴ K12, s. 3.

¹⁵⁵ K12, s. 4.

¹⁵⁶ K12, s. 7.

¹⁵⁷ K13, s. 8.

¹⁵⁸ K13, s. 8.

Do tohoto obsáhlého zamyšlení zaznívá úžas Boží Matky Panny Marie: „Pojďte, slyšte, chci vyprávět o tom, co on vykonal velkého v mé duši“ (srov. Ž 66,16). Otec Robert pak jakoby vyčítá neznalost Panny Marie a malou úctu jí projevovanou. Ukazuje její důstojnost snoubenou s velikou milostí v Bohu a krásu, převyšující krásu andělů a dokazuje na ní Boží všemohoucnost, která má moc Marii uchránit před hříchem. Opět se setkáváme s přirovnáním Panny Marie k Božímu chrámu, plného svatosti a milosti. V závěru vyzývá k důvěrnému vztahu k Matce Marii, prosí o její pomoc a přímluvu nejen během života, ale hlavně v hodině naší smrti.

3.3 Panna Maria v Božím plánu pohledem P. Roberta Spiske

Nástin mariologie v kázáních P. Roberta Spiske se nyní pokusím shrnout v jednotlivých tématech zařazených do šesti etap mariologie členěné podle Reného Laurentina. Majoritním obsahem těchto témat jsou myšlenky otce Roberta o Panně Marii, v každé z šesti etap jsem se snažila užít alespoň dvě přímé citace z jednotlivých užitých kázání otce Roberta (K1 – K14).

3.3.1 První etapa: Před Zvěstováním; Maria, završení Izraele

P. Robert Spiske téměř v každém kázání, se kterými jsme se v předchozí podkapitole seznámili, věnuje pozornost skrytému poselství o Panně Marii ve SZ. Nejčastěji parafrází vzpomíná verš prvního mesiánského příslibu v ráji z knihy Genesis: „Chci mezi tebe a ženu vložit nepřátelství, tak řekl Satanovi, vychloubojícímu se radostí z vítězství na zemi, mezi tvé a její potomstvo, a jeden z potomků této ženy ti rozdrtil hlavu“ (srov. Gn 3,15)¹⁵⁹. Naplnění tohoto příslibu předcházelo čtyři tisíce let pozemského lopocení, hříchu a bezútešné smrti propadlého starozákonního lidu, který

---

¹⁵⁹ K8, s. 3; srov. K4, s. 1.

toužebně očekával svého Vykupitele.¹⁶⁰ Bůh však měl ještě před stvořením a pádem člověka ukrytou schopnost vykoupení lidstva v osobě, která byla hodna stát se Matkou Vykupitele, „tato milovaná osoba je Maria mezi dcerami Adama.“¹⁶¹ Eva, první matka ve svém hříchu truchlí, ale Maria, Matka živých, jásá. „Eva přináší slzy, Maria radost ve svém nitru, neboť první porodila hříšníka, druhá však bezhříšného.“¹⁶² Věrná modlitba a hlasité volání lidu o svou spásu tak našly v Božím slitování vyslyšení, neboť se v Marii spojilo božství s lidstvím a lidství je skrze ni povzneseno k božství.¹⁶³

Otec Robert dále prochází SZ, jeho pozornost zaujme duha po veliké potopě světa, kterou chápe jako obraz Marie, znamení nového života.¹⁶⁴ Pozoruje dějiny vyvoleného národa a všímá si, jak kolísá a vytrácí se mu ze srdce naděje na spasení. Do tohoto stavu srdce zaznívá prorokovo ujištění o Božím příslibu příchodu Spasitele: „Bůh sám vám dá znamení a uvidíte, Panna počne a porodí syna a dá mu jméno Emanuel“ (srov. Iz 7,14)¹⁶⁵. Jiným způsobem nalézá P. Spiske předzvěst Božího příslibu osvobození od hříchu ve velkých událostech vyvedení Izraele z Egypta. Vnímá je jako výzvu k přípravě na velké věci, které chce Pán učinit.¹⁶⁶

Neposkvrněné početí

P. Robert Spiske rád kázal o Panně Marii, zvláště o jejím Neposkvrněném početí, z jehož vyhlášení jako dogmatu se velmi těšil.¹⁶⁷ Protože toto téma bylo navýsost aktuální v době kazatelského působení otce Roberta, je v jeho mariánských kázáních nepřeborné množství míst, které se vztahují k tomuto tajemství víry. Z důvodu možnosti rozsahu této práce i objemu jednotlivým kapitol a podkapitol toto téma nyní zpracuji jen výčtem jednotlivých myšlenek otce Roberta.

Bůh oznámil Mariino Neposkvrněné početí ihned po prvotním pádu, ustanovil jej k osvobození lidstva z područí smrti hříchu, a jako „svátek všech svátků do Adventu Staré smlouvy a učinil jej zdrojem a původem všech závazných svátků budoucí

---

¹⁶⁰ Srov. K3, s. 2.

¹⁶¹ K13, s. 4.

¹⁶² Srov. K10, s. 1.

¹⁶³ Srov. K9, s. 1.

¹⁶⁴ Srov. K10, s. 6.

¹⁶⁵ Srov. K13, s. 5.

¹⁶⁶ Srov. K1, s. 8.

¹⁶⁷ Kongregaci sester sv. Hedviky svěřil pod záštitu Panny Marie od nejčistší Panny a Matky Boží Marie. Na počest Panny Marie také sestrám stanovil nosit modrý závoj.

spásy“¹⁶⁸ skrze Ježíše Krista. Neposkvrněné početí Panny Marie je svátkem, který ukazuje na oslavu veškerého stvoření ve slávě Boží, tak, jak byl stvořitelický záměr Boží před prvním hříchem člověka.¹⁶⁹

P. Spiske nalézá ve SZ znamení, ukazující na Mariino Neposkvrněné početí. Vidí je ve znamení duhy, zaslubující Boží slitování, nebo v symbolu hvězdy, jejíž záře poukazuje na znamení nejčistšího, zářícího slunce.¹⁷⁰ Na jiném místě je vidí jako předobraz ukončení zápasu anděla s Jákobem při východu jitřenky¹⁷¹ nebo ve znamení hořícího keře, který plamen nespálil. Stejně tak Marii obklopoval hřích, ale nedotkl se jí,¹⁷² či jako předobraz Lota, jediného spravedlivého zachráněného v hříšném městě,¹⁷³ stejně jako je lilie mezi trním,¹⁷⁴ nebo Mariino Neposkvrněné početí v předobrazu Božího chrámu vystavěného z nejkrásnějšího a nejvzácnějšího materiálu.¹⁷⁵

Na Mariino Neposkvrněné početí otec Robert poukazuje také jako na „znamení uzavření míru mezi Boží spravedlností a lidskou hříšností“¹⁷⁶ a jako na „znamení naší záchrany, našeho vykoupení, našeho blaha.“¹⁷⁷ P. Spiske v tématu Neposkvrněného početí vždy vzpomene verše ze Zjevení sv. Jana, které lidem sděluje takto: „Viděl jsem ženu oděnou Sluncem, její neposkvrněnost, její roucho, její korunu tvořily hvězdy vznešenosti, vyznačující tuto dokonalou neposkvrněnost, a u svých nohou měla Měsíc, vyznačující trvalost této dokonalé neposkvrněnosti.“¹⁷⁸ „A viděl jsem starého draka, jak na ni doráží a chrlí na ni proud špinavé vody, ale nezničil ji a proud špinavé vody ji také nezasáhl.“¹⁷⁹ Maria byla plná milosti od Boha, ona jediná byla uchráněna dědičné viny, ona je „branou, kterou v Ježíši Kristu nastal den a jako bez Marie by den spásy nikdy nezačal, tak ani bez Marie a bez jejího zprostředkování by nemohla pro nás přijít spása.“¹⁸⁰

---

¹⁶⁸ K8, s. 3. Otec Robert tímto myslí verš: *Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrť hlavu a ty jemu rozdrťš patu.* (Gn 3,15)

¹⁶⁹ Srov. K8, s. 2.

¹⁷⁰ Srov. K8, s. 3.

¹⁷¹ Srov. K2, s. 6.

¹⁷² Srov. K8, s. 4.

¹⁷³ Srov. K14, s. 9.

¹⁷⁴ Srov. K2, s. 7.

¹⁷⁵ Srov. K14, s. 10.

¹⁷⁶ K8, s. 4.

¹⁷⁷ K13, s. 1.

¹⁷⁸ K6, s. 3.

¹⁷⁹ K8, s. 5.

¹⁸⁰ Srov. K14, s. 6.

3.3.2 Druhá etapa: Maria, Matka Boha Vykupitele

Maria se skrze Boží milost, kterou byla uchráněna od dědičné viny, stala „mezi Adamovými dcerami Matkou věčného Slova.“¹⁸¹ Otec Robert v tomto tématu nejčastěji zmiňuje přelomovou biblickou událost andělského zvěstování Panně Marii a její reakci na ně. Maria, Bohem vyvolená, „požehnaná mezi všemi ženami, sama schopná a důstojná porodit Nejvyššího“¹⁸², říká své „Fiat“ [Staň se] a tak se stává Nevěstou Ducha svatého a Matkou Božího Syna, Ježíše Krista.¹⁸³

P. Spiske si všímá, jak Matka Boží prožívá se svým Synem útrapy života jeho prvních dní a roků dětství a mládí. S mečem bolesti v srdci jej Bolestná Matka Maria doprovodí až na Kalvárii jeho utrpení ve vykupitelské oběti na kříži.¹⁸⁴ Zde ji Ježíš skrze učedníka dává za Matku všem lidem, jak v pozemském putování člověka, tak i za Matku pro náš věčný život.¹⁸⁵ Otec Robert pronáší slova uznání Matce Marii, která „jako láska Boží, [...] neponechala lidské pokolení v nicotě, aby nebylo stvořeno k věčnému zániku, která lásce Boží nabídla své ruce, aby mohl skrze ni umožnit vykoupění ze strany člověka, a jejíma rukama objímá všechny lidi, abychom nezůstali v nicotě.“¹⁸⁶ Svou chválu Marii projevuje slovy sv. Bonaventury:

Bůh mohl stvořit větší svět, než je ten náš, mohl také stvořit větší nebesa, než tato, která se rozprostírají nad námi, ale větší Matku, než je Maria, nám stvořit nemohl, Matku, která, zatímco je vyvýšena na Matku Boží, se tím také stala Matkou všech lidí. Jaká to mateřská láska, kdy její mateřské srdce bije v Marii pro nás všechny, čím větší je počet dětí jedné matky, tím širší je mateřské srdce, tím více tluče její pulz lásky, její mateřské srdce je minimálně tak velké a tak široké, jako všechna mateřská srdce všech matek na světě dohromady.¹⁸⁷

P. Robert Spiske mnohými dalšími slovy o Matce Marii povzbuzuje k radostnému a dětinnému projevování úcty a vděčnosti její mateřské lásce a jejímu nezastupitelnému poslání v dějinách spásy.

---

¹⁸¹ K14, s. 9.

¹⁸² K12, s. 5.

¹⁸³ Srov. K4, s. 6, také K2, s. 8.

¹⁸⁴ Srov. K12, s. 5; K7, s. 3.

¹⁸⁵ Srov. K3, s. 7.

¹⁸⁶ K3, s. 6.

¹⁸⁷ K4, s. 4.

3.3.3 Třetí etapa: Maria při vykupitelské oběti

Ježíšova slova: „Hle, tvůj syn!“, řečená z kříže Ženě – Matce Marii a navazující na slova nejbližšímu učedníkovi: „Hle tvá matka!“ (Jan 19,26), jsou hlavním pramenem úvah Otce Roberta o Marii při poslání při vykupitelské oběti jejího Syna Ježíše Krista. Jako stála Maria pod křížem svého Syna, když umíral, a byla Ježíšovou slovy povolána za Matku všech lidí, tak i my se můžeme nechat utěšit v poslední hodině našeho života vědomím, že je nám nablízku se svou pomocí Maria, Matka našeho věčného života.¹⁸⁸ Ona je spolupříčinou našeho vykoupení¹⁸⁹, když se sama, mezi všemi lidskými dětmi, darovala nebeskému Otcovi jako „služebnice Páně“ (Lk 1,38), jako oběť, cennější tím, že byla spojená s obětí Ježíšovou.¹⁹⁰

P. Robert Spiske si také všímá, jak Maria, „pozorována na své cestě do Betléma, kde byla od všech odmítnuta, pokorně mlčí – na své cestě na Golgotu, nereptá. Kde Ježíš oslavuje triumfy svého božství, tam Maria chybí; pod křížem, tady stojí, tady je.“¹⁹¹ Maria věrně následuje Ježíše, s mečí bolesti v srdci stojí pod křížem svého Syna a přijímá jeho testamentární slova: „Ženo, hle, tvůj syn!“, kterými svou Matku ustanovil skrze učedníka Matkou nás všech. Otec Robert pak dodává, že „nikdo nemůže dosáhnout spásy, pokud se neutíká k Marii“¹⁹², tuto myšlenku jinde rozvádí a přibližuje těmito slovy:

Když slevíme z lásky k ní, odpadneme od lásky k Bohu, kdy odpadneme od lásky k Bohu, když slevíme od touhy po ní, odpadneme od milosrdenství Božího, když slevíme od naděje v ni, odpadneme od zaslíbení Božích, když slevíme od jejího uctívání, odpadneme od samého Boha, neboť když myslím na Boha, musím myslet také na Marii. Když věřím v Boha, v mého Stvořitele, mého Vykupitele, toho, kdo mě činí svatým, musím věřit v Marii.¹⁹³

I tato slova otce Roberta jsou svědectvím o jeho lásce k Panně Marii, o jeho důvěře, kterou v ni skládá a svým kázáním se snaží, aby se i ostatní lidé snažili růst v lásce k ní, ctili ji a vkládali do ní svou naději.

---

¹⁸⁸ Srov. K3, s. 10.

¹⁸⁹ Srov. K3, s. 4.

¹⁹⁰ Srov. K7, s. 2.

¹⁹¹ K9, s. 4.

¹⁹² K12, s. 7.

¹⁹³ K10, s. 8.

3.3.4 Čtvrtá etapa: Od Kristovy smrti do konce Mariina pozemského života

O této etapě se otec Robert ve svých kázáních moc nevyjadřuje¹⁹⁴. Nevzpomíná Pannu Marii v modlitbě s Ježíšovými učedníky, ani událost seslání Ducha svatého z evangelií či Skutků apoštolských. Poukazuje na Marii skrze Ježíše, který „poté, co všechno obětoval“¹⁹⁵, vložil jí do srdce a do rukou celé své celé dílo vykoupení.¹⁹⁶ Ježíš tak „zanechal všem duším skrze zákon daný na kříži své Srdce, které zde bdí pro všechny a v každé nouzi v mateřském Srdci Mariině. Skrze toto Srdce je nám i ve své vznešenosti tak blízko, možno-li ještě blíže, než když bydlel mezi námi se svým Srdcem.“¹⁹⁷ P. Robert Spiske dále říká, že bez Panny Marie, „nemůžeme dosáhnout naší spásy, poněvadž mi Pána nenacházíme, nevlastníme“¹⁹⁸.

3.3.5 Pátá etapa: Mariino nanebevzetí, Panna Maria jako eschatologický předobraz církve

V každé době, v každém čase, skrze těžkosti a kříže životních cest se lidé obrací k naději a zaslíbení, jež nám Bůh dává skrze své Slovo. Zvláště tehdy, když lidí den co den zakouší svoji životní nejistotu a neutěšenost sociálních a společenských poměrů, v nichž je jim dáno žít své pozemské putování. V právě takové době P. Spiske působil a promlouval k zástupům těch, kdo mu naslouchali. Každé z jeho kázání je bohatě protkáno připomenutími eschatologických zaslíbení.

---

¹⁹⁴ Lze předpokládat, že toto téma otec Robert zpracovával především v kázáních zaměřených na Letnice (Slavnost seslání Ducha svatého)

¹⁹⁵ K5, s. 3.

¹⁹⁶ Srov. K5, s. 2.

¹⁹⁷ K5, s. 2 – 3.

¹⁹⁸ K12, s. 2.

Nanebevzetí

O Nanebevzetí Panny Marie otec Robert také moc nehovoří, z pochopitelných důvodů, protože v té době ještě nebylo Mariino nanebevzetí prohlášeno jako článek víry. Tradice této nauky i přesto byla nesmírně živá a bohatá,¹⁹⁹ a tak o ní hovoří, ale spíše nepřímou, skrze Mariino prostřednictví a její královskou důstojnost v nebeském království. Nejkonkrétněji se o jejím nanebevzetí zmiňuje v souvislosti s jejím neposkvrněným početím takto: „Bůh Marii vyznamenal před celým světem a přijal ji s tělem a duší třetího dne do nebe.“²⁰⁰

P. Spiske rád používá obrazu Panny Marie jako „Porta Coeli“ [Brány nebeské] a dodává, že „bez ní by neexistovalo žádné nebe, žádné vykoupení, protože Bůh by bez ní ponechal všechny lidi v hříchu a ztracení.“²⁰¹ K dosažení stálé blízkosti s nebeským Otcem jednou v Božím království otec Robert dává za příklad Mariinu věrnost Bohu a vytrvalost v konání Boží vůle až do konce.²⁰²

Prostřednictví

Po Mariině nanebevzetí celá církev vkládá své prosby a své pozemské putování k věčné radosti v nebeském království do přímluvy Panny Marie. Její láska totiž neustává ani v nebi, ale ještě více zesílila, protože její srdce spočívá na srdci Božím, planoucí výhni lásky, z níž dává svým dětem na zemi.²⁰³ P. Spiske představuje Pannu Marii – „Prostřednici“ jako tu, která se od počátku světa „stavěla mezi Boží hněv a lidský hřích, mezi rameno Boží spravedlnosti a mezi propast lidské ubohosti, [...] která kdysi zachytila ve své náruči celé hřešící lidstvo, když mělo hříchem upadnout do věčné propasti.“²⁰⁴ „Moře Božího milosrdenství“, takto také Otec Robert nazývá Pannu Marii, před níž „Boží spravedlnost sklání zbraně, když bojuje s hříšným lidstvem, jako to představuje už předobraz zápasícího anděla s Jákobem“²⁰⁵.

---

¹⁹⁹ Titul Nanebevzetí Panny Marie je od 12. století doložitelně nejčastějším mariánským titulem zasvěcení kostelů.

²⁰⁰ K13, s. 9. P. Spiske hovoří o přijetí Panny Marie do nebe třetího dne pravděpodobně na základě v lidové zbožnosti všeobecně rozšířené představě odpovídající biblické zprávě o vzkříšení Pána Ježíše třetího dne.

²⁰¹ K12, s. 6.

²⁰² Srov. K11, s. 6.

²⁰³ Srov. K2, s. 10.

²⁰⁴ K2, s. 6.

²⁰⁵ K2, s. 6; K3, s. 9.

P. Spiske mluví o Marii jako o nejjistější Prostřednici k Ježíši a k jeho spáse. Ona má v rukou Boží milost, kterou rozdává všem svým dětem, jež ji ve svých křížích volají o pomoc.²⁰⁶ V ní můžeme nalézt pomoc v nouzi, útěchu v zarmoucení, ochranu před nepřáteli a přímluvu u jejího Syna.²⁰⁷

Královská důstojnost

O Panně Marii, „Královně nebe a země, andělů a svatých“ otec Robert nejčastěji hovoří v souvislosti s vykupitelským dílem Ježíše Krista. Kdyby totiž nebylo Panny Marie v Božím plánu, nemohlo by se vykoupení lidstva z hříchu uskutečnit. Pannu Marii ve svých kázáních často vzývá jako „Královnou nebe a země“, prosí ji o pomoc a odevzdává všechny do její rukou s nadějí, že jednou jako její děti, i my obdržíme nebeskou odměnu a korunu vznešenosti.²⁰⁸ Mariinu korunu přirovnává k věnci nikdy neuvadajících růží²⁰⁹, protože Maria „byla tak pilnou posluchačkou a tak věrnou následovnicí Božího slova, které uchovávala ve svém srdci a korunovala je slávou a radostí“²¹⁰. Maria je nazývána „Královnou nebe a země“, protože by bez ní nebe ani země nemohly existovat, Bůh by je bez Marie nestvořil.²¹¹

P. Robert Spiske stále znovu a znovu směřuje pohled na Pannu Marii „v její slávě, blízko Božího trůnu“²¹². Dívá se na její zásluhy, ve kterých předčí všechny praotce i proroky, apoštoly i mučedníky a všechny kajícíky, protože ona je jejich korunou, jejich spásou a jejich modlitbou za nás.²¹³ Před jejím trůnem je připraveno místo „pro ty její děti, které se jí připodobnily v utrpení“²¹⁴.

---

²⁰⁶ Srov. K3, s. 6.

²⁰⁷ Srov. K13, s. 10.

²⁰⁸ Srov. K11, s. 1 a 6.

²⁰⁹ Srov. K11, s. 1.

²¹⁰ K11, s. 1.

²¹¹ Srov. K12, s. 4.

²¹² K2, s. 11.

²¹³ Srov. K2, s. 7.

²¹⁴ K2, s. 11.

3.3.6 Šestá etapa: Druhý příchod Páně

I toto téma je nepatrně, ale přece obsaženo v kázáních P. Roberta Spiske. Mluví převážně o Božím soudu na konci dní a představuje, jakou roli zde má Panna Maria. Zmiňuje se o lidech Starého zákona, kteří neviděli Boží znamení připravované spásy lidstva skrze Marii, a kteří svou spásu očekávali „od Vykupitele, od samotného vznešeného a nádherného Boha, nechtěli ji přijmout od chudé Neposkvrněné Panny, a protože ji nepřijali od ní, byla jim odebrána, a nezbylo jim nic jiného než čekat na příchod Posledního soudu“²¹⁵.

Otec Robert klade i do našich dní otázku, „jakým pohledem z hlediska našeho soudu se budeme dívat na zář Spasitele, která byla po všechny dny našeho života přede dveřmi našich srdcí?“²¹⁶ Představuje Marii jako tu, „která nás spolu s Ježíšem Kristem, naším budoucím soudcem, přijme do království jeho Otce, do království slávy, do království nebeského, které nám jeho smrt odemkla.“²¹⁷ P. Spiske také dává Marii jako záruku, těm, kteří v ni důvěřují, že v její mateřské lásce a síle naleznou milost záruky Spasitele pro den posledního příchodu Ježíše Krista jako soudce ve smrti.²¹⁸

---

²¹⁵ K13, s. 6.

²¹⁶ K13, s. 6.

²¹⁷ K12, s. 7.

²¹⁸ Srov. K13, s. 10.

ZÁVĚR

Věděla jsem, že po našem zakladateli, P. Robertu Spiske, se dochovalo mnoho kázání. Zjištěný počet (512) se mi ale nezdál až tak veliký. Po pozornosti, věnované pouhým čtrnácti z nich, však již tuším, jak ohromujícím pokladem je celé množství, jež se nám dochovalo.

Nahlédnutí do prvního přeloženého kázání skončilo vyděšením z burčující naléhavosti, které svými slovy a spádem myšlenek otec Robert kladl na své posluchače. Toto kázání jsem na dlouhý čas odložila. Znovu jsem se k němu vrátila až při intenzivním zpracování všech kázání. Velikým překvapením pro mě ale bylo, že jsem toto kázání mezi všemi ostatními již nebyla schopna najisto rozeznat. Nebylo to ale tím, že by mi některá kázání připadala také tak děsivá. Naopak, stále více jsem objevovala obohacující množství myšlenek a výzev, které P. Spiske do svých kázání vložil, čím vícrát jsem je četla, tím více. Pročítání jednotlivých překladů kázání mi také ukázalo, jak nesnadné je pochopit způsob mluvy a myšlení člověka jiné doby. V některých kázáních bylo na více místech těžké pochopit význam vět či odstavců, zvláště tam, kde korektorsky řádila ruka otce Roberta.

Množství citací z Písma, kterými byla hustě protkána kázání P. Robert Spiske, mi přinesla mnoho nových zajímavých pohledů a podnětů k zamyšlení. Velmi mě oslovila také biblická část v pojednání o vývoji mariologie. Novým poznatkem pro mě byl náhled do vývoje mariánských svátků a jejich podob. Zmínky o svatých osobnostech a jejich dílech, která dala podnět k vzrůstu mariologie, se pro mě stala inspirací a povzbuzením k rozšíření duchovní četby.

Po celém historickém exkurzu vývojem mariologie až do dnešní doby se mi zřetelně odкрыla skutečnost, jak i církve ve svém růstu prochází obdobími rozkvětu a plodnosti, ale také těžkým zápolením o udržení se a upevnění v kořenech v dobách bouří.

Díky psaní této bakalářské práce jsem mohla zvláštním způsobem, v novém, vnitřně obohacujícím rozměru odříkání a kříže, a v naději na vítězství, prožívat závěr postní doby a velikonočních tajemství. Za tuto zkušenost ze srdce děkuji Bohu a všem lidem, kteří mě povzbuzovali a podporovali modlitbou a cennými radami, zvláště pak svým spolusestrám a otci Petrovi.

SEZNAM PRAMENŮ

Kázání ROBERTA SPISKE:

K1: Kázání č. 45 na druhou neděli adventní, 4. prosince 1853. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

K2: Kázání č. 1043 o svátek Narození Panny Marie, 10. září 1854. Dost. in: tamtéž.

K3: Kázání č. 82 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie, 8. prosince 1855. Dost. in: tamtéž.

K4: Kázání č. 874 na svátek Panny Marie Karmelské, 20. července 1856. Dost. in: tamtéž.

K5: Kázání č. 1100 na svátek Panny Marie Růžencové, dne 7. října 1866. Dost. in: tamtéž.

K6: Kázání č. 85 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie, 8. prosince 1874. Dost. in: tamtéž.

K7: Kázání č. 396 na slavnost Zvěstování Panny Marie, dne 25. března 1876. Dost. in: tamtéž.

K8: Kázání č. 86 ve slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie, 8. prosince 1877. Dost. in: tamtéž.

K9: Kázání č. 397 na slavnost Zvěstování Panny Marie, dne 25. března 1879. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

K10: Kázání č. 1033 na svátek Mariina narození, 11. září 1881. Dost. in: tamtéž.

K11: Kázání č. 1099 na svátek Panny Marie Růžencové. 3. října 1886. Dost. in: tamtéž.

K12: Kázání č. 75 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [datum a rok není uveden]. Dost. in: tamtéž.

K13: Kázání č. 77 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [datum a rok není uveden]. Dost. in: tamtéž.

K14: Kázání č. 78 na slavnost Neposkvrněného početí Panny Marie [datum a rok není uveden]. Dost. in: tamtéž.

Neautorizovaný překlad autobiografického spisu P. Roberta Spiske. Strojopis. 12. s. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

POSPÍŠIL, CTIRAD VÁCLAV. *Stručný nástin biblické mariologie*. Skriptum pro studenty Cyrilomet, teol. Fak. Univ. Palackého v Olomouci. 59. s. Cit. s laskavým svolením autora. Osobně získáno.

SÜSENBKOVÁ, MARIE FRANTIŠKA. *Stručný nástin dějin Kongregace sester sv. Hedviky v českých zemích*. Bakalářská práce obhájená na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci r. 2005. 223 s. Dost. in: archiv Kongregace sester sv. Hedviky, Břežany.

SEZNAM LITERATURY

- BUCHBERGER, MICHAEL. (ed). *Kirchenlexikon für Theologie und Kirche [Lexikon teologie a cirkve] 1 – 11*. 2. vyd. Freiburg im Breisgau : Herder, 1959. Band II. ISBN 3-451-20756-7.
- JAN PAVEL II., *Redemptoris Mater: O blahoslavené Panně Marii v životě putující cirkve*. Encyklika Jana Pavla II. z 25. března 1987. Přel. S. M. Terezie Brychtová OP. 1. vyd. Praha : Zvon, 1995. 80 s. ISBN 80-7113-116-4.
- KLUZ, WŁADYSŁAW. *Apostoł Wrocławia : Książdz Robert Spiske [Apoštol Wvoclwi : kněz Robert Spiske]*. 2. vyd. Wrocław : PoliFot, 1998. 56 s. ISBN 83-907235-2-2.
- LAURENTIN, RENÉ. *Pojednání o Panně Marii*. Přel. Markéta Štěpánková. 1. vyd. Praha : Krystal OP, Karmelitánské nakladatelství, 2005. 200s. Přel. z: Court Traité de Théologie Marsale. ISBN 80-85929-76-7 (Krystal OP), ISBN 80-7192-728-7 (Karmelitánské nakladatelství).
- MACHAŁ, MICHAŁ. *Proces beatyfikacyjny sľugy Bożego ks. Roberta Spiskego [Beatifikační proces sľuhy Božího Roberta Spiskeho]*. In MARYŃSKI, ROMAN. KUCHARSKA, WERONIKA. (ed.) *Usłyszal glos Pana : Sympozjum z okazji 110. rocznicy śmierci zalożyciela Zgromadzenia Sióstr Św. Jadwigi, Sľugy Bożego, ks. Pralata Roberta Spiskego [Uslyšel hlas Pána : Symposium u příležitosti 110. výročí úmrtí zakladatele Kongregace sester sv. Hedviky, Sľužebníka Božího, prelata P. Roberta Spiskeho]*. Wrocław : PoliFot, 1998. ISBN 83-907235-6-5.
- MINAŘÍK, METODĚJ. *Mariánská dogmata*. 1. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1991. 50 s. ISBN 80-85527-00-6.
- NIEDZIELA, GAUDENCJA. *Historia sióstr św. Jadwigi [Historie sester sv. Hedviky]*. In NIEDZIELA, GAUDENCJA. (ed.) *W sľužbie kościoła : 125 lat Sióstr św. Jadwigi [Ve sľužbě cirkve : 125 let sester sv. Hedviky]*. 1. vyd. Wrocław : Wydawnictwo Wrocławskiej księgarni archidiecezjalnej, 1986.

- POSPÍŠIL, Ctírad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. 2. vyd. Praha : Krystal OP, 2002. 336 s. ISBN 80-85929-53-8.
- SWASTEK, JÓZEF. *Sluga Boží Ksądz Pralat Józef Antoni Robert Spiske [Služebník Boží kněz prelát Josef Antonín Robert Spiske]*. Wrocław : PoliFot, 2003. 296 s. ISBN 83-915790-3-4
- SCHWETER, JÓZEF. *Historia Zgromadzenia Sióstr Świętej Jadwigi [Historie Kongregace sester sv. Hedviky]*. Přel. Paweł Spalek. Wrocław : Signum, 1998. 560 s. Přel. z: Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig. ISBN 83-85631-72-0
- WITTIG, JÓZEF. *Apostoł miłosierdzia : Robert Spiske i jego dzieło [Apoštol charity : Robert Spiske a jeho dílo]*. Přel. Ryszard Borowik. Wrocław : PoliFot, 1999. 136 s. Přel. z: Ein Apostel des Karitas Domherr Robert Spiske und sein Werk. ISBN 83-907235-5-7

SEZNAM PŘÍLOH

- Příl. 1: Fotografie ze života P. Roberta Spiske a míst jeho působení
- Příl. 2: Rukopis části kázání P. Roberta Spiske

PŘÍLOHY

Příl. 1: Fotografie ze života P. Roberta Spiske a míst jeho působení

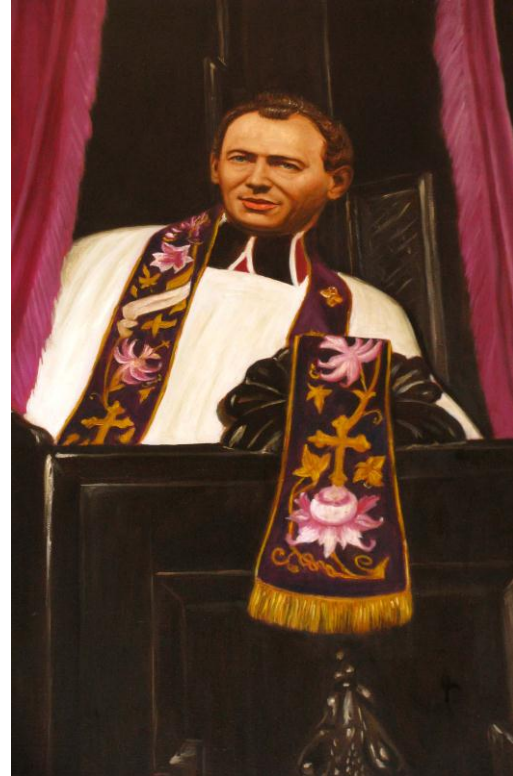
P. Robert Spiske

Kostel a křtitelnice v Lešnici u Wrocławu

Příl. 1 – pokračování

P. Spiske na kazatelně a ve zpovědnici

Zpovědnice, ve které P. Spiske zpovídal

Příl. 1 – pokračování

P. Robert Spiske s dětmi

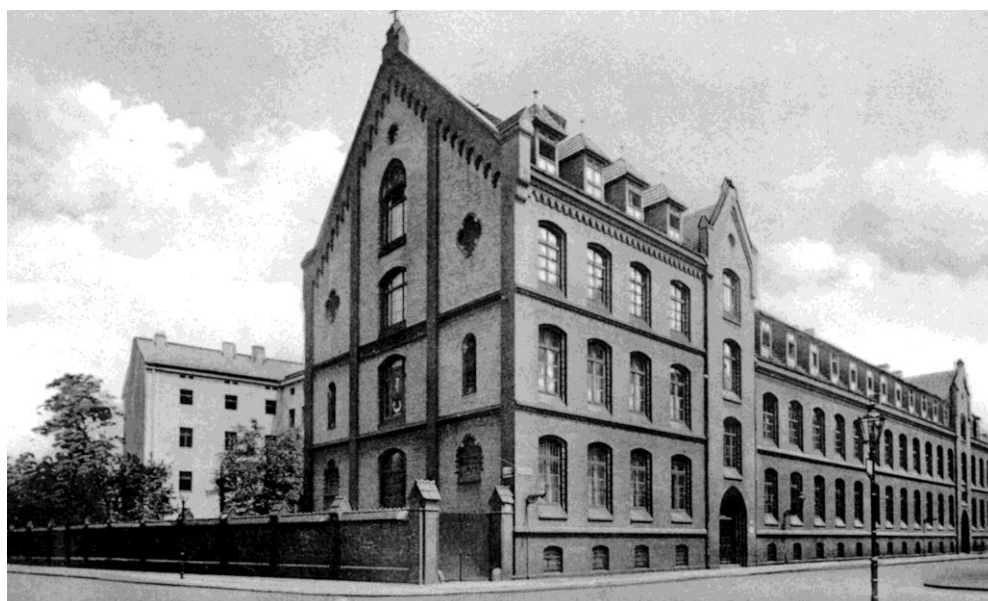
Otec Robert u Wroclawské katedrály

Příl. 1 – pokračování

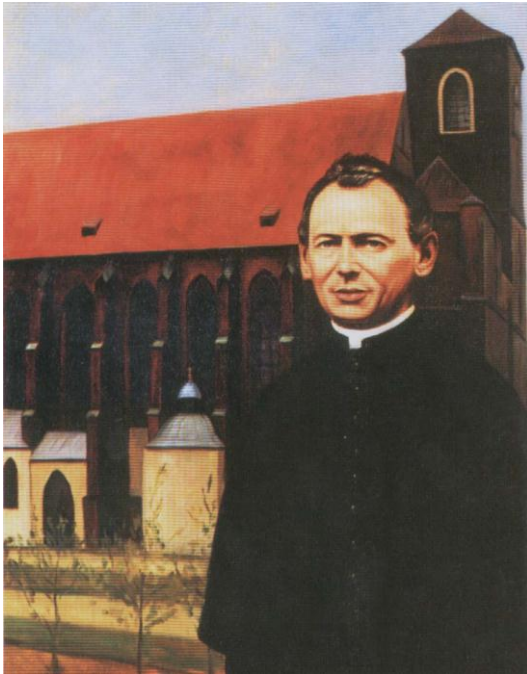

Potvrzení a vznik Kongregace sester sv. Hedviky a řeholní sliby prvních čtyř sester

Klášter sester sv. Hedviky ve Wroclawi

Příl. 1 – pokračování

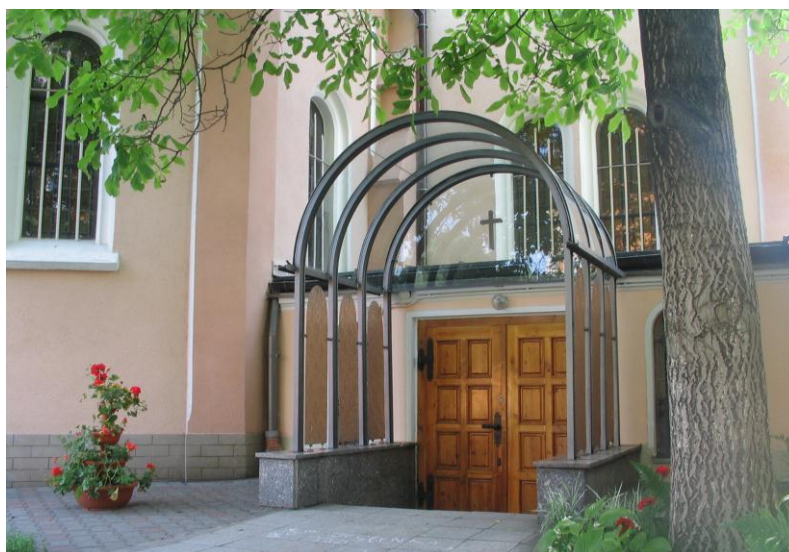
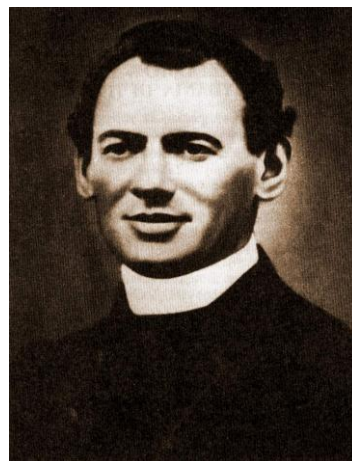
Kostel Panny Marie „na Písku“ ve Wroclawi

Kostel sv. Stanislava, sv. Václava a sv. Doroty ve Wroclawi

Příl. 1 – pokračování

Ostatky služebníka Božího P. Roberta Spiske v klášterní kapli sester sv. Hedviky ve Wroclawi

